

GEORGII
AGRICOLAE
DE ANIMANTIBVS
subterraneis
Liber.

M▷ D▷ XLIX▷

GEORGIUS

AGRICOLA GEORGIO

Fabricio S.P.D.

Q Vanquam duos libros de stirpibus scripsit Aristoteles, tamen ijs Theophrastum discipulū nō deterruit, quo minus suā de iisdem stirpibus sententiam multis libris explicaret. Nec ipse Theophrastus tanta scientia tātaq̄ copia studium Dioscoridis ardoremq̄ restinxit: sed etiam is posteritati seruiens quarundam arborum ac herbarum figuras & vires, longo atq̄ multo usu perceptas, literis memorięq̄ mandauit. Male enim se habuissent studia, si ætate inferiorib. ad ea quæ à maioribus erant inuenta, nihil addere licuisset, certe si Græci hanc legem iniquam quondam accepissent, nulla ars, nulla scientia, nulla disciplina potuisset perfici. Quapropter etsi Aristoteles libros complures edidit, in quibus animantium naturas, partes, ortus ratione & uia est perfectus

cutus: tamē philosophiæ deditos auocare nec uoluit, nec debuit, à studio tū perquirendi posterisq; prodēdi naturas earum animantium, de quibus parum aut nihil scripsit: tum tractandi locos, quos in hīs libris nō satis expressit. Itaq; etiam apud Græcos Oppianus scripsit de piscibus, de animantium natura Porphyrius & Aelianus; apud Latinos item de piscibus Ouidius, de omnibus ferè animantibus Plinius. Quos scriptores ego secutus cum res subterraneas, quæ anima carent, exposuissem pluribus libris, ut rationem institutam, quoad fieri posset, absoluerem, animantes etiam descripsi subterraneas. nec eas modo quæ perpetuo ferè uersantur in terra, sed eas quoq; quæ certis anni temporibus in eadem solent latēre. Quo sanè modo et bestiarum quarūdam formas Aristoteli & alijs uel incognitas, uel parum expressas, & illius locum de animantibus, quæ hybernis se condunt mensibus, uolui latius explicare. Hunc librum si probauero tibi, qui Latinis & Græcis literis in primis erudi

ruditus, animantium naturas scrutaris,
& iam multarum cognitionem cepisti,
eū facilius, ut spero, ceteris qui itē rerum
occultarū studio delectantur, probabo.

Vale Kempnicij, III Idus Aug.

Anno M. D. XLVIII

2 3

HI SVNT SCRIPTORES, QUORUM
inuentis usus sum, & qui me
ad hanc experientiam
excitarunt.

Aelianus	Lucanus
Albertus	
Alexāder Aphro- diensis	Martialis
Ammonius	Nicander
Aristoteles	
Aristophanes	Oppianus
Athenæus	Ouidius
Charisius	Plautus
Cicero	Plinius
Columella	Pfellus
Corn. Tacitus	Seneca
Dioscorides	Strabo
Galenus	Theophrastus
Homerus	Varro
Horatius	Virgilius
Iornandes	Xenophon

GEORGII AGRICOLAE DE ANIMANTIBVS
subterraneis Liber.

ORPVVS subterraneum, ut res ipsa demonstrat, in animatum distribuitur, & inanimatum. quod autem animi expers est, rursus diuiditur in id quod sua sponte erumpit ex terra, & in id quod ex eadem effoditur. De altero inanimi genere dixi in quatuor libris de natura eorum quæ effluunt ex terra inscriptis, de altero in decem de natura fossilium: nunc de subterraneis animantibus dicam. Cum uerò genus animantium omne constet ex quatuor elementis, & corpus humidum ac siccum, id est aqua & terra, ad accipiendum apta sint, necesse est ea ipsa duo elementa animantium materiam esse. Ex quo rursus illud quadam naturæ necessitate consequitur, ut omne animal & in aqua uel terra gignatur, & in eis commoretur atque uita fruatur. Nam bestiaë uolucres,

§ DE ANIMANTIBVS

etsi passim per aerem uolitant, tamen in terra, uel in stirpibus ex ea natis, uel in edificijs super ipsam collocatis, construunt nidos, & eis aut terra aut aqua cibos suppeditat. Vt enim uerum sit quod perhibent, aues luteas, raras illas, et nō adeo magnas, quarum pennas insignes, item luteas & splendentes, rex Turcarum in superiore capitis parte integumentis inuoluta gestat, in aere perpetuū uitæ cursum tenere, foeminam ouis quæ parit, super marem locatis incubare & pullos excludere, neutram uiuam unquam pede terram attingere, quod fistulam habeāt per corpus penetrantem, qua aerē transmittunt, tamen solo aere nec ali uidentur posse, nec augescere, sed his quibus uescuntur. Ac uerò etiam bestiolar, quæ *πυρροί*, propterea quòd in terreno isto igni gignuntur, à Græcis nominantur, terra & aqua non carent. gignuntur autem, ut Aristoteles scribit, in his Cypri fornacibus, in quibus lapis ærarius multos dies crematur: atq; magnis muscis paulo maiores sunt & subalatae. In igni ambulant & saliant, sed emoriūtur
quàm

quàm primū ab eo dimotæ fuerint. Animantium partim, tametsi latere soleant, non subeunt terræ rimas, nec foramina, nec speluncas: quæ in subterranearū numero non sunt. partim noctu, aut interdū subterraneas succedūt cauernas, partim certo anni tempore: quarū utraq; eo ipso diei uel anni tempore subterraneæ sunt, atq; dici possunt. partim ferè perpetuo occulte in terra latēt: quæ subterraneæ & semper sunt, & proprie dicuntur. Vt autem res expressior & illustrior fiat, paulo altius ordiar. Quoniam animātes omnes natura mutationes temporum sentiunt, pleræq; frigoris aut caloris uitandī causa uel regionē locūue mutant: uel ingrediuntur in domicilia, aut arbores exesas & excauatas: uel subeunt terram. Earum autem quæ regionem mutant, aliæ semel egressæ nunquā reuertuntur, alię reuertuntur. nunquam redire solent rationis participes, hoc est homines. Etenim hi non modo frigoris aut caloris uitandī causa alibi sedē collocant, uerum etiam ex regionibus macris & nihil ferentibus migrant in opimas & fertiles

fertiles: uel cum tanta multitudo fuerit orta, quantam non satis cōmode alit regio, partim aliò ad habitandũ eunt. Quo sanè modo alia ora parsq; terrarũ onus, quo premitur, in alia sæpe deponit. quibus de causis Scãdia, peninsularum omnium maxima, olim magnã Gothorum copiam unã cum contigibus & liberis effudit in Sarmatiam & Daciam. Cimbroſ uerò & Teutones ex ultimis Gallia Belgicæ oris, in quas è Germania cōmigrarunt, maris inundationes exegerunt. Et eadem ac terræ motus atq; eruptiones ignium & aquarũ calidarum effusiones ex Aenaria colonos, quos Hiero tyrãnus Syracusanus eò miserat. Atq; his ferè de causis gentes aut uictæ ab his quæ migrarunt, expelluntur & eiiciuntur ex proprijs sedib. ac possessionibus, uicissimq; etiã ipsæ in alienas irruunt & eas occupant: aut subactæ & bello domitæ uictoricibus seruiunt: aut tam uictæ quàm uictrices communi conditione libertatis eandem regionẽ obtinent. Simili modo animãtes rationis expertes, maxime uolucres, ex regionibus in quibus & na-
tæ

te sunt & uiuere consueuerūt, nunquam redituræ in exterās se conferunt: etsi rarius. Quo pacto ab hinc annos sex locustæ, diræ herbarum, leguminum, segetū, stirpium, quas uastant, pestes, gregatim inuolarunt in Pannonias, in Daciam, in ueterem regionem Marcomannorum, Lygiorumq̃: ut quondam etiā sæpe ex Africa in alias Europæ oras. Quin ut interdum unicus homo in longinquas regiones abit, nec redit unquam, ita unum solum animal. quo modo annos abhinc propè uiginti in Norico captum est animal canis uillis uestitum: cuius, ut cephi Aethiopici, prioribus pedibus similitudo erat cum humanis manibus: posterioribus cum humanis pedibus. Et Alberti cognomento Magni temporibus in Slauorum syluis comprehensæ sunt animantes duæ mas & foemina, quarum pedes priores item erāt similes manibus humanis: posteriores pedibus humanis. eas uerò ipse putauit esse in simiarum genere. Ac ibim Aegyptiam in Alpibus à Marco Egnatio Caluino præfecto uisam Plinius memoriæ prodidit. Aquilam quoq̃
Nort

Northusæ in Toringia, quum ibi conuenisset mortuam scimus. Hoc etiam anno, qui est octauus & uicesimus imperij Caroli quinti, Ianus quidam Dincelspyhelenensis aquilam profligatam occidit, et quasi donum senatui attulit. quæ aquila in eum in equo sedentem, pridie Epiphaniæ prope Rotelin oppidum impetu tam uiolento inuolauit, ut non procul abesset à periculo uitæ. Eodem modo uerisimile est aliquos etiam pisces, cum semel reliquerunt mare, in fluuios, qui per longinquas regiones fluunt ingredi, & nunquam in idem redire. Hactenus de generibus animantium dixi, quæ in regionem è qua egressæ sunt non reuertuntur: nunc dicam de his quæ reuerti solent. quæ & eadẽ sunt, & eadem ferè de causa, caloris scilicet uel frigoris uitadi, à regione, cuius incolæ sunt, semigrant: & quidem estate in locis frigidis, hyeme in tepidis morantur. Etenim homines qui ualetudini dant operam, ut tueri se possint à calore, in æstiuis sunt: ut à frigore, in hybernis. qui mos in primis fuit Romanis. Atq; etiam reges & domini multarum

tarum gentium æstate in alias terras abeunt, in alias hyeme. nam reges Persarū olim hyberno tempore Babylone degebant, uerno Susis, æstiuo in Ecbatanis. Eodem modo bestię uolucres & aquatiles solum mutant & secedunt: quarum alię in his ipsis regionibus et locis, in quibus æuū agere consueuerunt, refrigerationem in æstate, in hyeme teporem solent persequi: alię in longinquis & ultimis. Ac ferē uolant, natant, eunt ad habitandum in locis, in quibus aer ita sit temperatus, ut cibos ferat uel suggerat. quorum nascendī facultatem eis adimit terra, quando frigore obrigit, uel calore exaruit: aqua eos non suppeditat, quando conglaciauit. Aues enim quædā æstiuo tempore in syluis, hyemali ad horrea & tecta plerumq; commorantur: ut pica, cornix, lurida, quam *κατάρου* Græci, Latini uocāt galgulum. quędam cum æstate quū agant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutę: sicuti uultures, milui, sturni, turdi, merule, palumbes, upupe. aquatiles etiam uolucres temporibus hyber-

nis

nis se conferūt ad lacus & fluuios, in austrī partibus sitos, qui frigore nō congelant: aut ad aliquam fluminum partem, cui aqua nō congelat: ut ardeolæ, mergi, corui aquatici, onocrotali, fulicæ, anætes immansuetæ, querquedulæ: quædam ab ultimis quasi terris discedunt in ultimas: ueluti grues. Etenim, quod Aristoteles tradit, ex Scythiæ campis proficiſcūtur ad paludes Aegypto superiores, unde Nilus profluit. Abeunt etiam longius olores, ciconiæ, immāſueti anſeres. Pauce uerò aues hyeme in syluis manēt, ut tetraones, attagenes: minus multæ in agris, quarum in numero sunt perdices. Item piscium aliī, ut uitare possint solis calores, æstate, de littore abeūt in altum: & contrā, ut conſectari queant teporem hyeme ex alto, in quo se merſerāt, emergunt, ac in littore uersantur: ueluti delphini: aliī ex mari ingrediuntur in mare, ut thynni hyberno tempore ex Ponto in magnum mare: & contrā uerno ex magno mari in Pontum. Aliī eodem tempore in fluuios, ut salmones, esoces, thynni, sturiones. Atque hæ animantes

tes subterraneæ dici non possunt: ut nec
ullæ aliæ quæ terræ cauernas non succe-
dunt: etiam si frigoris uitãdi causã hyber-
nis mensibus, caloris æstiuus occultentur
& lateãt. quales sunt in hominum gene-
re qui multum frigidas aut calidas regio-
nes habitant. nam qui illas hyberno tem-
pore, qui has æstiuo in domibus latet, in
quadrupedum genere erinacei: hyeme
enim se cõdunt in cauas arbores, in quas
autumno poma comportarunt. Simili-
ter glires & mures Pontici, ac serpentes
quidam se condunt in cauas arbores: sed
hi ipsi maxima ex parte, ut postea dicã,
faxorum cauernas succedunt. Quædam
etiam blattæ & aselli rimis parietum &
domorum latebris occultantur. Formi-
cæ quoq; conduntur in acefuis, in quibus
congerendis uere & æstate multum ope-
ræ & laboris consumpserunt. Apes i-
tem hyeme ingrediuntur in alueos: cra-
brones syluestres in cauernas & quosdã
quasi nidulos arborum: uespæ in earun-
dem domorumue nidulos, quos æstate
construxerunt. Similiter hyeme latent in
cauis arboribus non paucæ uolucres, ut
cuculus

cuculus, picus, coruus, cuius caput rubra macula insigne, qui propterea *κρυπτοκόραξ* à Græcis nominatur, upupæ quædam. At hirundines tam domesticæ quæ agrestes in loca uicina quæ sunt tepidiora secedunt: quæ si defuerint eis, se in angustis montium locis cõdunt, in quibus aliquando etiam sturni, palumbes, turtures, merulæ, turdi, alaudæ, upupæ latere consueuerunt. Siue autem in arboribus siue in montibus latuerint, ea de causa ueruo tempore deplumes solent conspici. Satis multa, & fortassis plura quàm instituta ratio postulabat, dixi de his animantibus quæ caloris frigidisue uitandæ causa non subeunt terræ neque rimas neque foramina, neque speluncas. Quanquam quæ dicta sunt, ita apte natura cum his quæ sequuntur coherent, ut distracta uix possint satis cõmode explicari. Igitur animantium, quarum gratia potissimum hunc scribendum laborem suscepi, tria sunt genera. Quædam enim uel noctu uel interdium subeunt terræ cauernas, atque in eis delitescunt, dormiunt: sed pleræque omnes etiam hyeme egrediuntur ad pastum capescendum.

quædam

quædam certo anni tēpore subterraneas
 succedunt cauernas, & in eis graui som-
 no pressæ aliquot menses consumunt.
 Quædam ferè perpetuo occulte in terra
 latent, primi generis non solum terrenæ
 sunt, sed etiam uolucres. uerum terrenas
 primò persequare. Earum autē in nume-
 ro habētur homines cauernas succeden-
 tes, qui ex eo nominantur Troglodytæ.
 quorum alij eas cauernas subeunt calo-
 ris uitandi causa, ut qui in Africa habi-
 tant ad mare rubrum: alij frigoris, ut qui
 in Asia post Caucasum montē incolunt
 planiciem septētriones uersus sitam: &
 syluestres homines, qui in Scandiæ re-
 gione Scricfinnia noctu nautis infestis
 sunt: quos ij rogis ardentibus abigunt.
 In Armenia etiam maiori, ut Xenophō
 optimus author scribit, sunt domus sub-
 terraneæ, quarum ostium putei instar an-
 gustum est, inferior pars lata: aditus iu-
 mentis sunt fossiles, homines descendūt
 gradibus. Quin in Tenedo insula pesca-
 tores hodie rupium speluncis pro domi-
 bus utūtur: ut quondam Sybilla Cumæa
 antro illo ad Auernum lacum tam musi-

b uo

uo opere insigni ꝓ uaticinationibus nobili. Et Circe, mulier cantionibus clara, habitauit ὄν ἀπὲρ ὀσι γλαφυροῖσι, ut Homerus canit. In Sedunis etiam in tractu Sittenſi ad Bremisam pagum ex rupe excisa sine ullis tignis & trabibus ligneis formatum est integrum cœnobium, hoc est templum, cubicula, conclaue, culina, cella uinaria. Similiter in altis mōtibus conſpiciuntur arces subterraneæ: ut quæ in Saxonia inter Blancheburgum & Halberſtadum est: quæ in Toringia inter Vimariam et Blanchenhainam prope Meltingum pagum: illius nomen est Reineſteinum uetus, huius Puſhardum: atque ea diſtat à Vimaria quatuor milib. paſſuum. utraq; ab habitatoribus nunc deſerta eſt & uacua: utraq; habet in ſaxo incisa hypocauſta, conclauia, ſcamna, ſtabula, præſepia, ianuas, fenestras: Saxoni ca uerò etiam templum, ſupra quod incolæ exſtruxerunt ſpeculam, quæ ſola ſubiecta fuit ſub aſpectũ. Hoc templum teſtudinis figura, & pila media rotunda inſigne eſt: cætera omnia ſunt quadrata. Ipſe mons Saxonicus præceps eſt ex omni

mi

nni parte, præter eam qua ascenditur. in cuius planicie excelsus collis clementer affurgit, qui qua parte planiciem spectat fossa satis alta & lata circumdatur. ex huius collis saxo arenario, nonnihil rubro, exciso formata est arx illa, cui multæ & magnæ fenestræ. quin in pede ipsius montis cellæ sunt subterraneæ cum equorum item stabulis. Vtraque arx hoc enigma peperit usitatum Saxonibus & Toringis,

Dic quibus in terris arx alto condita monte

Mille ubi per tectum possunt errare balantes.

Hoensteini etiam, quæ arx est Misenæ trans Albim, equorum stabula in saxo incisa sunt. Et Prenestinæ fossæ subterraneæ literis celebrantur, in quarum una Caius Marius obsessus extinctusque occidit. Græcas quoque mulieres, quæ meretricium quæstum faciebant publice, in cellulis subterraneis habitasse ex comicorum scriptis apparet: à quibus χαματυπέαι nominantur. Et ganeū ἀπὸ Πύας, quòd esset in terra, dictum putat Terentij interpretes. Tales etiam cellæ Romæ

b a fuerunt

fuerunt, & frequētiore quidem sub circo maximo, qua pertinet ad naumachiam, & in uico Suburano, & Summæniæno atq; Thufco. In maritimis quoq; Germaniæ quibusdā urbibus, sicut in Pruffiæ Dantifci, & in Saxonibus Lubeci, bona uulgi pars sub terra habitat in testudinibus, super quas exstructæ sunt magnificæ domus, quæ à dominis incoluntur. Eodem modo cuniculus, uulpes, lutra, meles, & fortassis aliæ quædam bestię subeunt cauernas, sed egrediuntur ad pastum capescendum etiã hyberno tempore. Ac cuniculus quidem multos fodit specus, & in colles terrenos agit cuniculos: ex qua re nomen inuenit. Mane & uesperis egreditur, reliquo tempore ferè latet. Aliquos autē specus operit puluere, ne deprehendatur. Sed eum uiuerra atque parui quidam canes, quibus est ad inuestigandum sagacitas narium, in specus & cuniculos immiffi, aut liquor feruens in eosdem infusus, fugatum & exturbatum pellunt in retia, quibus capitur. Cuniculis autem non unus est color: uel enim in cinereo fuscus, uel lepori

ri non nihil similis, uel maculosus: quo modo candidi nigris uel rutilis maculis stellantur. Vulpes uerò in primis ad fraudem callida, non tam ipsa fodit specus, quàm ab alijs animantibus effossos occupat. Et melem à specu prærepto, quia eius os stercoreibus inquinat, foetore abigit. Venatur lepores, cuniculos, mures, gallinas, aues, pisciculos. Dolose autem agit omnia. Etenim sæpe lepores & cuniculos, dum simulat se cum eis coludere uelle, capit incautos: muribus, ut feles, insidiari solet. gallinas noctu, clam ingressa in casas,prehendit & asportat. aues, dum insidiosè se fingit mortuam, ad ipsam aduolantes, captas necat & deuorat. Cauda, quã huic animali magnam & uillis densam natura donauit, à ripis in flumen demissa, pisciculos in eam innatantes capit: & cum paululum de ripa se subdixerit, illam conquassans pisciculos captos excutit in terram ac deuorat. Retrorsum etiam gradiẽdo ad nidulum uesparum accedit, quòd sibi ab earum aculeis metuat: ac cauda in nidulum immissa, uespas excipit. mox his ipsis refer-

b 3 tam

tam extrahens proximo lapidi, uel arbori, uel parieti, uel maceriae illidit. omnibusq; uespis isto modo oppressis & interfectis nidulum uastat atque exinanit. Eadem cauda canem, cum eam insectatur, hac & illac per ipsius rictum ducta, eludit. At erinaceum, quod ob metum se in globum concludat, ut se spinis undique possit defendere, permingit, & eum suffocat. Etenim propter urinam in ipsius os influentem spiritum ducendi nullam habet potestatem. Ea uero uulpis, quae canis mediocris magnitudo est. Color autem saepe rutilus, priori tamen parte canescens: raro candidus, rarius niger. Fiber etiam & lutra egrediuntur ex riparum cauernis, in quibus latet, & se in fluminibus mergunt, ac pisces capiunt quibus uescuntur. sed fructus quoq; & cortices arborum comedunt. Lutra autem à lutando appellatur. Frequenter enim se lauat cum capiendi piscis causa se in aquas, imò saepe in earum profundum, penitus immergit. Corpus ei latius & longius se, pedes breues, dentes acuti. à fibro cauda, posterioribus pedibus, pilis

lis differt. Nam lutra caudam habet longam & reliquarum quadrupedum similem: fiber piscis. squamis enim obducta, admodum pingue, latam fere palmum, longam dodrantem. Is si iacet in gradibus, caudam et posteriores pedes demittit in flumen cum frigoribus cōglaciat: si natat, cauda mota quasi remigare solet. Lutrae autem pedes omnes caninis sunt similes: fibri priores caninis, posteriores anserinis. Etenim membranae quaedam digitis sunt interiectae. itaque hi ad natandū, illi ad eundū magis nati aptiq. nam in aqua & in terra uiuit. Fibri uerō pilus est in cinereo cādidus et inequalis. ubiq. enim à breuib. duplo lōgiore existunt. sed lutrae fuscus nonnihil ad castaneae colorem deflectit & breuis ac equalis est; utriq. uerò nitidus, & mollis. quare utriusq. pellibus concisis fimbrias uestium ex pellibus nobilibus confectarū, solent exornare: quanquam lutrae pelles longè præstant fibri pellibus. Fiber autem in primis prouidus est & solers. etenim fruticibus & arbusculis dente, tanquam ferro, resectis ante riparum cauer

nas cōstruit paruas quasdam casas, & in
ijs duos trēsue gradus, quasi quasdā ca-
meras: ut cum aqua fluminis crescens in-
undauerit ripas, ascendere possit: cum
decrescens, descendere. Atq; etiam cum
arborem iam ferè secuit, quoties ictum
facit, toties suspiciēs considerat num sit
casura. Timet enim ne, si eo ictu concidat,
ab ea, priusquam recedere de loco
possit, incautus opprimatur. Nec uerò
minus est constans in proposito quam
solers. nam quam arborem ad ripas pri-
mo elegit secandam, eam non mutat, e-
tiam si longo temporis spacio dissecare
non possit. Hoc animal uenatur nō mo-
do propter caudam qua uescimur, & pel-
lem qua uestimur, sed etiam propter tes-
tes, quibus ut medicamentis, utimur.
Eos castorea medici nominant. Fibrum
enim Græci uocant *καστορέα*. At me-
les exit è cauernis & uagat̃ in syluis non
aliter atq; lupus, lupus ceruarius, lepus,
aper, ceruus, tragelaphus, tarandus, alce,
platyceros, caprea, ibex, rupicapra, da-
ma, & aliæ plures. Verum hę animantes
in syluis cubant: posteriores tamen in al-
tissimis

tiffimis montium saxis & rupibus. Meles autē auide appetit mel, ex quo nomē hoc duxit. Magnitudine est uulpis aut canis mediocris, cuius quodāmodo speciem præ se fert, maxime caninus. Nam eius duo sunt genera. Vnum canis instar digitatum, quod caninum uocant: alterum unguilas, ut sues, habet bisulcas, quod idcirco suillum appellant. Omnibus autē melibus crura sunt breuia, dorsum latum, cutis spissa, cuius in metu sufflatæ distētu, uitor Plinij uerbis, ictus hominum, & morsus canum arcent: quanquam, si quando cum isdem pugnant, ualde mordent. Duris uestiuntur uillis, qui sunt uel albi uel nigri, & dorsum quidem abundat nigris, reliquum corpus albis, excepto capite, quod alternis quibusdam quasi lineis nigris & candidis à suprema capitis parte ad rictum ductis decoratur. Crassi autem meles non sunt, pingues tamen: quæ eorum pinguitudo inuncta, uel cū alijs infusa, renum dolores sedat. Ex huius animalis pelle collaria fiunt, quæ ex eo melia à Varrone nominantur. In ripis etiā fluminum

b 5 &

et lacuū nidos fingūt halcyones. nec Aristoteli latuit eas in fluuios ascēdere, sed hyeme nō occultant. Auis est nō multo maior passere. Cū autē marinæ halcyonis corpus totū colorib. cæruleo, uiridi, subpurpureo, sed mistis insigne sit, adeo ut neq; collū, nec alę aliquo ex eis careāt, et rostrū habeat subuiride, longū, tenue: fluuiatilis seu ripariæ pectus purpureū est, collū & dorsum in uiridi cæruleū, alę fuscæ, rostrū, ut etiā pedes, cinereū. Vescit pisciculis & uermibus. Lagopus quoq; in altissimarū Alpiū specub. iuxta glaciē, quæ tota nunq; æstate solis calore calefacta, uel alijs etiā anni tēporib. imbre dilapsa diffundit, nidos cōstruit & cubat. Ex pedibus, quos habet leporis instar uillis & quidē candidis, non plumis, uestitos, nomen traxit. Ei magnitudo columbæ. Color hyeme candidus, æstate in candido cinereus. Longe non uolat, sed Alpi-bus se tenet. Capta non uiuit, nedū mansuescit. Caro huius auis sano palato est bona, ægroto salutaris. At aues, quibus oculi diurno spacio sunt hebetes, acres acutiq; nocturno, interdium latere, noctu

ex

ex latebris euolare, & ad pastum solent accedere: quas idcirco nocturnas appellant. quales sunt uespertilio, bubo, ulula, noctua, nycticorax. Verum hæ non solum in tenebricosis mōtium & rupium cauernis latent, sed etiam in cauis arboribus, in edificijs desertis, sub tectis domorum magnificarum & templorum & turrium, quæ raro homines succedunt. Vespertilio autem uenatur culices & muscas, exedit pernas, aliasq; carnes suillas de trabibus suspensas. Cæteræ aues nocturnæ prosequuntur mures, hirundines, aues, scarabeos, apes, uespas, crabrones. Sed bubo etiam capit lepusculos & cuniculos. Ea omnium nocturnarum auium maxima ex sono, imò uerò gemitu, quem edit, mihi uidetur nomen inuenisse. Caput habet magnum corpus anseris magnitudine, breue tamen & quasi decurtatum ac colore uarium: rostrum curuum, ungues adūcos, oculos grandes. Huic non multum dissimilis est ulula, sed minor: quæ item ex ululanti uoce nomen hoc traxit.

Cum his duabus cognationem habet noctuæ

noctua, sed differunt uoce. Nec enim uululant, uerum edunt sonum, quem Aristophanes *λυγυβαῦ* nominauit. Earum quatuor sunt genera. Vnum, cui pluma aurium modo eminet: quod maximum est, & alio uocatur. Alterum eximij candoris in gutture & uentre, alioqui candidis et luteis maculis alternis distinctum. Tertium paruum, quo, ut etiam sequenti, aucupes uenantur aues. Quartum minus illo: quod in rupibus saxisque uersat. Hoc, sicut & proximum, cinereis & candidis maculis uariat, item alternis.

Nycticorax autem, hoc est coruus nocturnus, niger est, ut alterius generis coruus, sed eo plerumque minor. At uesperilio, quæ ex uespere, quo euolat, nomen hoc duxit, muri nonnihil similis est. quare scite scripsit Varro: factus sum uesperilio, neque in muribus plane, neque in uolucris sum. Alas enim habet & uolat, quod ei non conuenit cum muribus: sed animalia parit, non oua, in qua re cum uolucrum natura non congruit, & foetus uberibus ad motos lacte nutrit, cum uolucres cibos conquirant undique, quos in

OS

os pullorū inferant. Præterea sunt ei dentes, quibus carent uolucres. Caput autem simile habet muri uel cani : aures plerunq; duas, raro quatuor: dentes serratos : corpus obscure fuluis pilis uestitum, rostrum tamen nigrum, item aures: alas duas, quæ ut draconis & piscis uolantis, non ex plumis constant, sed ex membranis, & quidem nigris. In utraq; uerò ala habet digitum, cui est unguis. caudam latam, & sicut alas membranceam, in qua duos pedes, quorum uterq; quinos habet digitos unciis unguibus armatos, quibus in parietibus & rimis cauernarum adhærescit. Aut enim pendet, aut uolat, aut iacet. Quia uerò pedes non oriuntur ex corpore, sed ex cauda, ei esse traditur coxendix una. Vocem acutam ut mus nō emittit, uerum ferè ut catellus latrat. Geminos autem, ut Plinius, uolitat amplexa infantes, secumq; deportat. Cauda & alis affixa dies aliquot uiuit. Quinetiam Troglodytæ, qui in Africa habitant interdū, maxime uerò meridie latent in suis specubus.

De primi generis animantibus, quæ
noctu

noctu uel interdiu in terræ cauernis deliteſcunt dormiunt ue fatiſ . A beo ad ſecundi generiſ animanteſ, quæ certo anni tempore, ut dixi, ſubterraneas cauernas ſuccedūt, & in eiſ graui ſomno preſſæ meſeſ aliquot, quaſi mortuæ ſine cibo conſumunt, ac uſq; ad finē eū latent, dum tepore ueris humo excitatæ reuiuſcunt, & reminiſcūtur cibum, quem tanto tempore oblitæ erant ſumere. Tameſ ſi ex hiſ de quibuſ iam dixi, aliqua ſunt etiam, ut omniſ generiſ quaedam beſtiæ ſunt, in harum numero, ut ſuo loco dicā. ſed terrenas hic quoq; primò perſequar.

Itaq; multæ quadrupedeſ hyemiſ aut æſtatiſ tempore ſe in ſpecuſ condunt. Etenim mureſ Alpiſi autumnno ſubeūt cauernas, in quibuſ æſtate cubare conſueuerunt. Nam in eiſ ex foeno, ſtramentis, ſarmentis exſtruunt cubilia, in quibuſ totam hyemem uſq; ad uer erinaceorum inſtar cōuoluti deliteſcunt & dormiunt. In una cauerna plerunq; ſeptem, aut nouem, aut undecim, aut tredecim. Mira uerò eiſ machinatio & ſolertia cū foenū ac reliqua iam congeſſerūt. Vnuſ enim

enim humi stratus erectis pedibus omnibus iacet in dorso, in quem, tanquam in plaustrum quoddam, cæteri ea quæ congesserunt, conijciunt, & sic onustum, cauda mordicus apprehensa, in specum trahunt, & quasi quodam modo inuehunt, ex quo euenit, ut per id temporis detricto dorso esse uideatur. Itaque postquam cubilia in specu strauerint, ipsum aditum atque os eius sarmētis & terra obstruunt & obturant, ut tuti à uentorum uī, ab imbribus, à frigore esse possint. Tam autem arcte et grauiter dormiunt, ut effossi & extracti non excitentur antequam in sole expositi uel ad ignem locati concaluerint. Hic mus cognomen ex Alpibus in quibus nascitur, traxit. color ei est aut fuscus, aut cinereus, aut rutilus; magnitudo ferè leporis: muris species ac figura, ex qua mus dicitur. Attamen mutilas habet aures & quasi decurtatas: priores dentes longos & acutos: caudam amplius duos palmos longam, pedes breues & uillis superius refertos: digitos pedum ursinis similes: ungues longos, quibus alte effodit terram: posterioribus pedibus

dibus non secus ac ursus ire solet, ac interdum ingredi bipes. Si cibis huic animati datur, cum in priores pedes sumit, ut glis: ut idem glis & simia erectus usque eo in clunibus residet quoad ipsum comederit. Vescitur non modo fructibus, sed etiam pane, carne, piscibus, iure, pulmento: cupide uero lacte, butyro, caseo. quæ cum mandit oris suctu sonitum sic uti porcellus edit. Multum dormitat et cum uigilat, semper aliquid agit, stramina, fœnum, rallas, linteola cubili suo importans, quibus os ita complet, ut nihil amplius capere possit. reliquum pedibus accipit & trahit. Cum irritatus exarserit iracundia, acriter mordet. Si quando inter se coludunt mures Alpini, ut catelli clamorem faciunt. Cum e' cauerna montiuagi egrediuntur ad pastum, ex eis unus aliquis remanet iuxta illius aditum, quam potest diligentissime & longissime prospiciens. Is cum uel hominem, uel armatum, uel feram uiderit, sine mora clamat. quo audito undique omnes ad cauernam concurrunt. Eorum autem uox fistulæ acutæ & lædētis aures similis est. qua & mutationem.

tationem aeris significāt, & sibi quid aduersi accidere. Dorsum ualde pingue habent, quum cæteræ corporis partes sint macræ, quanquam hæc uere nec pinguitudo nec caro dici potest: sed, ut mamillarū caro in bubus, inter eas est medium quiddam. Illud ipsum utile est puerperis, & his quæ ex utero laborant, quibus etiam earum prodest pinguitudo. Vigiliās præterea tollit. Glires etiam hyme nō solum in cauis arboribus, de qua re supra dixi, sed in terræ latēt specubus. Glirem autem Aristoteles ελειδον à uertendo nominat. Vertit enim & sursum uersus inflectit caudam. qua de causa alij Græci καμψίουρον uocarunt: aliqui uero σκίουρον, quòd cauda sua uillis uestita & conferta, quasi flabello corpus soleat inumbrare: aliqui μῦν σκίουρον, quòd præterea similitudinem quandam gerat speciemq; muris. sicut etiam glis Fennicus, qui non cauda, non figura & liniamenti totius corporis, nō magnitudine, nō moribus, sed solo colore differt à nostra glire. nam in cādido cinereus est, cum glis nostras sit aut rutilus, aut niger. attamen

men in ea Sarmatiæ parte, quam hodie Poloniam uocamus, inuenitur cui rutilus color mistus cinereo. Vtrique autem gliri, hoc est tam Fennico quàm nostrati, duo inferiores dentes sunt longi. uterque cum graditur, demissam caudam trahit: quum uescitur, cibum in priores pedes, quibus ut mures utitur pro manibus, sumit: posterioribus & clunibus insistit. uescitur uerò faginis glandibus, castaneis, nucibus auellanis, pomis, & similibus fructibus. Vtrique cum hyberno tempore latet, pro cibo somnus. atque per id temporis pinguescunt. Quare recte de glire scripsit Martialis,

Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo

Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.

Eius autem caro dulcis. Etsi uerò glires uiuunt in syluis, ut non immerito de eorum penuria in Fundanio uel de admirandis Varro his uerbis conqueratur, Glis nullus est in sylua mea: tamen ueteres gliraria habebant. Quæ qualia debeant esse, idem Varro libro tertio *Dere rustica*

rustica tradidit. Et hodie in quibusdam locis syluestribus incolę fodiunt tellurę, ut in eius cauernis glires inhabitare, & quando uelint eos capere, & in cibo uti possint. Apud Romanos uerò gliribus uiuaria in dolijs Fuluius Hirpinus instituit, ut Plinius scriptum reliquit.

Mus autem Ponticus, quem hodie uocant Hermelam, hyeme solum in cauis latet arboribus, ut supra dixi. Est uerò totus niuis instar candidus, excepta cauda digitorum longa. eius enim dimidia pars, & quidem superior, nigerrima. Huic antemanti magnitudo gliris. Persequitur murres & aues quibus uescitur. Eius pelles in preciosarum numero habent: ut etiam muris quem Lassicium uocant. is in cinereo candidus est, nec duobus digitis crassior. At mus Noricus, quę Citellum appellant, in terrę cauernis habitat. Et corpus ut mustelę domesticę, longum & tenue: cauda admodum breuis: color pilis, ut cuniculorum quorundam pilis, cinereus, sed dilutior. Sicut talpa caret auribus, sed non caret foraminibus, quibus sonum ut auis recipit. Dentes habet

muris dentium similes. Ex huius etiam pellibus, quanquam non sunt preciosæ, uestes solent confici. Subit etiam terræ cauernas mus Pannonicus, cui color subuiridis, species mustelæ, magnitudo muris. Sorices quoq; quibus sunt aures pilosæ, hybernis mensib. se condunt in terra excauata. Mus etiam syluestris non tam in arboribus latet, quas ut glis & mus Ponticus scādit, quam in terra, in cuius cauernas congerit fructus: in primis uerò nuces auellanas, & eas quidem optimas. Quare apud Germanos ex corilo nomen inuenit: nam ei nō pro cibo somnus, sed prouisum pabulū. magnitudine corporis nō differt à glire, uerum colore, qui ei fuscus: & cauda, quam non habet uillis confertam & plenam, sed ab eis nudam, ut cæteri mures.

Mus autem araneus ueluti reliqui mures domestici, non latet in terra, tametsi in ualle Ioachimica ex proximis domicilijs in cuniculos ingrediat, & in his uersetur. Alioqui hyberno etiā tempore in domibus nostris solēt uagari. qui ex eo, sicut mihi uidetur, est nominatus, quòd
muri

muri similis sit: nempe pilis subnigris, capite longiusculo, cauda procera, tenui, nuda pilis: & quod ut araneus parietes scandat. Eum Græci uocant *μυγάλλω*. Etenim speciem, ut dixi, gerit muris, & mole corporis mustelæ magnitudinem assequitur & exæquat. Eius morsus plerumq; est pestifer: sed ipse diuulsus aut dissectus & uulneri impositus proprio ueneno medetur. At in terra latent aliquot mustelarū genera: nā plura sunt. est enim mustela domestica, quā Græci *γάλλω*, Germani ex sono quem edit, uisellam nominant. Ea plerumq; est in dorso & lateribus rutila, raro subfulua: in gutture semper candida. quā nōnunquam tota candida reperitur, quanquam rarius. Corpus habet tenue, & in longius ductum: caudam breuē, primores dentes breues, non sicuti mus, longos. Catulos nuper natos, quia ab hominibus & nonnullis alijs animantibus eis periculū metuit, singulis diebus aliò transfert. Persequitur mures, depugnat cum serpentibus, sed ut à ueneno tuta sit prius edit rutam. Vbera uaccarū mordet, quæ quàm

primū in tumore fuerint, mustelina pelle perfricata sanant. hęc mustela si nostrę domi uiuit, etsi habet suas cauernas, non diu ac multū se cōdit; si ruri, hyberno tēpore in specub. latet. Secundū mustelārū genus Germani iltis nomināt ex Græco uocabulo *ixus*, quo erudita illa gēs appellat syluestrē mustelā. id uero habitat in riparū cauernis, ubi lutræ & fibri more pisces captos comedit; & uersat in syluis, ubiprehendit aues; in domibus, ubi gallinas: quare Plinius eam esse domesticam dicit: quarum sanguinē exugit, sed ne clamare possint, earum capita primo mordicus aufert. Atque etiam earundem oua, quæ furari solet, ac multa in unum congerere, exorbet. Aliquanto maior est mustela domestica, minor ea syluestri, quę martes uocatur. pilos habet inæquales & non unius coloris. Etenim breues subfului sunt: longi, nigri. qui sic ex multis corporis partibus eminent, ut distinctæ nigris maculis esse uideant. attamen circa os est candida, cum grauiter exarserit, male olet. Quocirca nostri uilissimū quodq; scortum, & maxime

xime foetidum, pellem ictidos solent nominare. Tertium mustelæ genus etiam sylvestre, in saxorum rimis & cauernis cubat, quod à Martiale martes, à Germanis martarus nominatur. Martialis uersus hic est in libro decimo Epigram. ad Maternum,

Venator capta marte superbus adest.
 Ei magnitudo felis, sed paulo longior est.
 crura uerò habet breuiora, itemq̃ breui-
 ores ungues. Totum eius corpus pilis in
 fuluo subnigris uestitur, excepto guttu-
 re, quod candidum est. Hæc mustela, si-
 militer atq̃ proxima, ingreditur domos
 & necat gallinas, earumq̃ sanguinẽ exu-
 git, & oua exorbet. Quartum muste-
 læ genus item sylvestre, in arboribus uitã
 uiuit, quod etiam uocabulo martis ap-
 pellatur. Ea mustela syluas insolenter &
 raro deserit: atque in hoc differt à proxi-
 ma superiore mustela: & insuper quod
 guttur eius lutei sit coloris, & quod reli-
 qui corporis pilus magis sit obscure ful-
 uus. Huius duo genera quidam esse cen-
 sent: unum quod in fageis syluis uersat̃:
 alterum quod in abiegnis, atque id sanẽ

c 4 est

est aspectu pulchrius. Quintum mustelarum genus omnium pulcherrimum & nobilissimum est, quod Germani zobelam uocant; in syluis, ut martes de qua iam dixi, degit, ea paulo minor, tota tamen obscure fulua, præter guttur, quod habet cinereum. Mustelæ horum trium generum bonitate cæteris omnibus eo magis præstant, quo plures pili candidi cum fuluis permisti fuerint. Zobelinae autem pelles præcij maioris sunt quam panni auro texti. Etenim comperi optimas quadraginta numero, tot enim uno fasciculo colligari & unâ uendi solent, plus quam milibus nummum aureorum uenisse. Omne autem mustelarum genus ira incitatum graue quiddam olet, sed maxime id quod Germani iltis appellant, omnis præterea mustelæ stercus aliquantum redolet muscum. Noerza autem, quæ item in syluis uersatur, magnitudine est martis; pilos uero habet æquales, & breues, atque colore ferè similes lutræ pilis: sed noerzæ pelles longè lutræ pelibus antecellunt, atque hæc etiam præstant si pili candidi cum reliquis fuerint misti.

Reperi

Reperitur hoc animal in uastis & densis syluis quæ sunt inter Sueuum & Vistulam. Etsi uero mustelæ omnes nec hybernis latent mensibus, neq; subeunt terram, tamen earum formas expressi singulas, quod id, ut arbitror, rerum naturalium studiosis utile sit futurum. At uierra quæ cuniculos ex specubus exturbat, paulo maior est mustela domestica. Color ei in albo buxeus. Audax hoc animal & truculentum, ac omni ferè animantium generi infensum atq; inimicum natura, sanguinem earum quas momorderit ebibit, carnem non ferè comedit. Istius generis est etiam hamester, quem quidam Cricetum nominant. Etenim existit iracundus & mordax adeo ut si eum eques incaute persequatur, soleat profligare, & os equi appetere: & si prehenderit, mordicus tenere. In terre cauernis habitat, non aliter atq; cuniculus, sed angustis: & idcirco pellis, qua parte utrinque coxam tegit, à pilis est nuda. Maior paulo q̄ domestica mustela existit. pedes habet admodum breues. Pilis in dorso color est ferè leporis: in uentre niger, in lateribus

teribus, rutilus. Sed utrunq; latus maculis albis, tribus numero distinguitur. Suprema capitis pars, ut etiam cervix, eundem, quem dorsum, habet colorem. tempora rutila sunt, guttur est cādidum: caudæ quæ palmum longa est, similiter leporis color. Pili autem sic inhærent cuti, ut ex ea difficulter euelli possint. Ac cutis quidem facilius à carne auellitur quàm pili ex cute radicibus extrahantur. Atq; ob hanc causam & uarietatem pelles eius sunt preciosæ. Multa frumenti grana in specū congerit, & utrinq; dentibus mandit. Quare nostri hominem uoracem huius animantis nomine appellāt. Ager Turingiæ eorū animalium plenus ob copiā et bonitatē frumenti. Viuerre minor est uormela, & magis uaria. Etenim præter uentrē, qui itē niger est, totū corpus albis, subluteis, rutilus, obscure fuluis maculis decorat. Cauda etiā, quæ longa sesquipalmū, habet pilos cinereos cū cādidis permistos, sed extrema parte nigros.

Hactenus dixi de murium & mustellarum ac cognatorum animalium generibus, quorum maxima pars succedit ea

uer

uernas subterraneas : nunc de histrice dicam, qui item in specus secedit, sed æstiuis mensibus. idq̄ facit contra morem cæterarum animantiũ. Eum Græci quidã ἀκωνθόχοισρον uocant, quòd & similitudinem gerat speciemq̄ porci bimestris, & spinis erinacei instar hirsutus sit : attamē caput habet leporino similius : aures humanis, pedes ursinis. Iuba ei est superiori parte erecta & priori caua, tubercula cutis, quæ ex utraq̄ oris parte sunt, setas longas & nigras continent ex eis natas, quin reliquæ etiam setæ sunt nigrae. Primæ spinæ à medio oriuntur dorso & à lateribus, sed lōgissime à superiore eorum parte. Quæ singulæ partim nigrae, partim candidæ sunt : longæ duos uel tres uel quatuor palmos, quas, si quando libitum fuerit, ut pavo caudam erigit. Ingressurus in caueã demittit, irritatus iracundia cum cutem intendit, missiles in ora urgentium canum infigit, aut tãto impetu iaculat̄ ut in ligno figat. Dentes ut lepus quatuor habet longos, duos superiori parte, & duos inferiori. Noctu uigilat, interdiu dormit. Vescit̄ pane com
 minuto

44 DE ANIMANTIBVS

minuto, pomis, piris, rapis, pastinacis. bibit aquam, sed cupide uinum dilutum. Hoc animal gignit India et Africa, unde ad nos nuper allatum est. Vrsi præter ea se hyemis tēpore in specuū latebras, quas locus ipsis suppeditat, conijciunt. quòd si nullas suppeditet, eas priorib. pedibus pro manib. usi, faciūt ex ramis & fruticibus cōgestis et ita constructis ut non recipiant imbres. in quæ latibula supini irrepunt. Timent enim de suis uestigijs, quòd in solo impressa eos uenatoribus prodant. Mares autem quadraginta dies, foeminae quatuor menses se occultant latebris: quo tempore candidam in formemq̃ carnem & pariunt & lambentes sensim in propriam formāt figuram. quod nō ignorauit Ouidius qui canit:

Nec catulus partu, quem reddidit ut
sa recentī,

Sed male uiua caro est. lambendo
mater in artus

Fingit, & in formam, quantam capit
ipsa, reducit.

Abditi primum iacent & arctius dormiunt ad dies quatuordecim, multūq̃ tam
grauī

graui somno fiunt pingues. deinde resi-
 dent & priores pedes fugētes uitam du-
 cunt. Ex latibulis uerò rursus prodeunt
 uere: mares ualde pingues, foemine non
 item, q̄ pepererint eo tēpore. aluū astri-
 ctā soluunt aro herba deuorata, Etsi ue-
 rò urſi sunt auidiſſimi cædis, tamen urſæ
 in homines si proſtrauerint ſe, & os ad
 terram uerterint, ac aerem ſpiritu nō du-
 xerint, nullam adhibēt ſæuitiam: ſed eos
 tantummodo odorantes, tanquam mor-
 tuos, quos odiſſe exiſtimant, relinquūt.
 urſi autem hominibus noſtris noti ſunt:
 multos em̄ regiones frigida gignūt, &
 quidem fuſcos aut nigros. quorum duo
 ſunt genera, magni & parui. hi facilius ar-
 bores ſcandunt, & in tantam magnitudi-
 nem, in quantam illi, nunquam creſcūt.
 Vtriq̄ comedunt carnes, mel, fructus ar-
 borum, herbas. Myſia uerò albos urſos
 gignit, qui piſces, ut lutra & fiber, capi-
 unt. Latet etiā in terra hybernis men-
 ſibus lacerta: quanquam fuerunt qui ne-
 garent eam ſeſtrem uitam excedere.
 reliquis autem anni temporibus plerūq̄
 in rubetis & ſpinetis ſolet uerſari. ei qua-
 dru

drupedi lingua bifida et pilosa: pedes humiles: uerno tēpore uiridis color, æstiuo nonnihil pallidus. Latet lacerta Chalcidica, ex ærei coloris lineis, quib. tergū eius distinguit, nominata. Eadē seps uocat, q̄ uulnus, si quē momorderit, putrescat, & sanie male olēte soleat manare. à lacerta uiridi nō corporis figura differt, sed colore tantū. Latet lacerta aquatilis, cuius uita est in aqua & in terra, sed crebrius in aqua. Gignit̄ in lacunis opacis, quę in pingui solo sunt, & in quibusdam moeniorū fossis. Parua est, & hāc præter ea habet ab alijs lacertis in colore dissimilitudinē, quòd ipsa uel cinerea sit, uel in cinereo fusca. Testudinis aut salamadrę instar tardius ingredit̄. Irritata si exarserit elata, & quodam modo inflata, rectis pedibus insistit & terribilis oris hiatu acriter oculis intuetur eum à quo fuerit lacessita: manatq̄ sensim lacteo & uiroso sudore usq̄ dum tota fiat candida. Imposita sali caudam mouet ac effugere conatur. nam eum quia ualde mordet, nō potest ferre, statimq̄ moritur: cum alioqui uerberata diu uiuat. Latet chamæleon

leon, in India & Africa natus: cuius, ut Aristoteles scribit, corpus in lacertæ figuram est formatum. Eius uerò, ut piscium, & latera deorsum ducta & directa cum ventre iunguntur, & spina lateribus imminet. Facies simillima simiæ, quam Cebum uocant. Cauda prælonga, quæ in tenue desinit, & lori modo permultis implicatur orbibus. Quum steterit altius quàm lacerta abscedit à terra. Crura nõ aliter ac lacerta inflectit. singuli eius pedes diuisi sunt in binas partes. quæ talem inter se habent situm, qualem pollex ad reliquam manus partem ei oppositã. Quin etiam hæ ipsæ partes singulæ paululum in digitos quosdam diuisæ sunt: priorum quidem pedum interiores tripartito, exteriores bipartito: posteriorũ uerò interiores bipartito, exteriores tripartito. Digiti præterea unguiculos habent similes unguibus animantium, quibus sunt adunci. Totum corpus crocodili instar asperum. Oculi in recessu cauo positi prægrandes, rotundi, obducti cute simili reliqui corporis cuti. in quorum medio exigua relicta est regio, qua uidet

det: eam nunquam cute operit. Oculum
 uersat in orbem, & aspectum quoquo
 uersus refert, atque ita quod uult cernit.
 Mutat colorem inflatus: cum aliàs niger
 à crocodili colore non multum differat:
 & ut lacerta, pallidus sit. nigris tamen, ut
 pardus, maculis est uariis. Fit autem mu-
 tatio coloris totius corporis: Nam & o-
 culorum & caudæ color nō aliter ac reli-
 qui corporis mutatur. motus eius, ut te-
 studinis, admodum tardus est. Palescit
 cum moritur, & uita defuncto idem co-
 lor insidet. Gulam & asperam arteriam
 eodem situ cōtinet quo lacerta. Carnem
 nusquam habet nisi in capite & maxil-
 lis, cætera membra carent ea. Exiguæ ue-
 rò carūculæ sunt maxillis & caudæ, qua
 parte corpori est agnata. Sanguinē tan-
 tummodo habet in corde, in oculis, in
 loco cordis superiore, & in uenis hinc
 ductis: atq; in his quidem perpaucum.
 Cerebrum paululum supra oculos posi-
 tum, & cum eis continēs est. Cute autem
 oculorū exteriorē detracta complectit
 quiddam quod uelut annulus æneus te-
 nuis pellucet. Membranae multæ ac ro-
 bustæ

bustæ & quæ multo præstant his quæ ceteris sunt, distribuuntur in totū eius corpus. Totus dissectus diu spirat, quòd exiguus admodum motus adhuc in ipsius insit corde. Cum omnes corporis partes contrahit, tum uel maxime costas. Lienē qui conspici possit, nusquam continet. Aura uerò perhibetur ali; unde Ouidius non modo dulcis, sed etiā doctus poeta:

Id quoq; quod uentis animal nutritur
& aura

Protinus assimilat tetigit quoscunq;
colores.

Stellio etiam latet. figura similis est lacertæ, natura chamæleonti. nam rore tātum uiuit, & præterea araneis & melle. Eum Nicander ἀσκάλαβον, Aristoteles ἀσκαλάβωτιν nominat. Etenim illius tergum guttis stellarū instar lucentibus pictum: ex qua re etiam apud Latinos nomē inuenit. atq; hoc differt à lacerta. Idem γαλιώτης à Græcis uocat. Vt anguis exiit uere membranam hybernā tanquam fenectutē: eamq; nisi præripiatur deuorat. Quem momorderit stellio stupor opprimit. In Græcia est uenenatus & pestifer

fer, in Sicilia innocens. Aduersatur scorpionibus. uitam agit in sepulchris, in cameris, in locis ostiorum & fenestrarum.

Latet præterea hybernis mensibus salamandra. Etenim hoc anno in Februario Snebergi maxima uis salamandarū ex uicinis locis collecta agglomerataq̄ in ultima cuniculi cuiusdam, quondam in Molebergum montem acti, tunc uerò instaurati, parte fuit reperta. Et proximo anno in Nouembri salamandra uiua ex fonte finitimæ syluæ per fistulas in hoc oppidum influxit. Pluuiæ autem & subsequens serenitas salamandras excitant ex uenis, fibris cōmissurisq̄ saxorū. hęc quadrupedem, cui item lacertæ figura, Germani, quia propter crura breuia tarde graditur, Græco nomine *μόλυβω* appellant. Caput ei magnum, uenter lutei coloris, ut etiã ima caudæ pars: reliquum corpus totum alternis maculis nigris & luteis quasi stellatum distinguitur. Propter frigus ignem, non aliter ac glacies, extinguit: quo modo etiam oua serpentium in ignem camini cōiecta flammam solent extinguere, attamen tam ipsa oua
quàm

quàm salamandra comburunt. Salamandra autem irritata saniem euomit lacteā. huic animali nec masculinum nec foemīnium genus falso putant esse. Testudo etiam terrestris totam hyemē in terra latet, atq; graui somno pressa tempus sine ullo cibo traducit. Scarabei deniq; rutili, & grylli, qui potissimū noctu strident, aridam fodiunt terrā, ut in eius cauernis cubent æstate: grylli domestici etiam hyeme. Nam scarabei ante autumnum, imò prius intereunt q̄ tota æstas effluerit: grylli agrestes ante hyemem, ut etiam aranei nigri, qui similiter habitant in terræ rimis. At scolopendra in truncis arborum, aut in lignis supra terram locatis, aut in palis terræ infixis, unde nomen inuenit, cum putrescunt & gignitur & uiuit. quibus amotis aut cōmotis egreditur: aliàs plerunq; solet latere. Pennis caret, sed plurimos habet pedes: quocirca eam ex Latinis alij multipedā, alij centipedā, alij millepedam uocarūt. si quādo repit, partem corporis mediam tanquam arcum intēdit. si bacillo aliā uere tangitur, se contrahit. Color ei æneus,

d 2 corpus

corpus tenue, nec ualde latū, longū uerò tres digitos, aut summū quatuor. Iam in uolucris, quę se cōdūt, hīrūdines riparię sunt. Eteñ plures numero inter se nexę hybernīs mētib. latēt in ripis fluminū, lacuū, paludū, & in littorib. ac scopulis maris. unde accidit ut piscatores interdū ita inter se iunctas ex aquis extrahāt. Dicitę autem sunt riparię, quòd soleāt ripas excuare, & in eis nidos construere ac latēre. has Gręci & ἀποδίας uocāt, nō quòd sine pedibus sint, sed eorum careant usu: & κυψέλας, quòd oua pariāt & excubēt in cistellis longis, ex luto fictis: quibus aditus sit angustus, ut omni anni tempore belluas & homines uitare, hyeme à frigoribus tutę esse possint. Hoc differunt ab hīrūdinibus tam agrestib. q̄ domesticis, quòd tibias habeant hirsutas. Hęc, inquit Plinius, sunt quę toto mari cernuntur, nec unquam tam longo naues, tamq̄ cōtinuo cursu recedunt à terra, ut non circumuolitent eas apodes. Cętera genera residunt & insistent, his quies nisi in nido nulla: aut pendent, aut iacent.

Hyeme etiam in cauernis montium,
 et si

etsi non in his solis, latēt uespertiliones, bubones, ululæ, noctuæ, hirūdines, sturni, palumbes, turtures, merulæ, turdi, alaudæ, upupæ: de qua re suprâ dixi.

Iam ex aquatiliū quæ latent genere quædam hyeme, quædam æstate condūt se uel in cœno, uel in arena: & ita quidē se in ijs condunt, ut reliquum corpus totum tegatur, os sit liberū. Hybernīs mensibūs hi pisces condunt se, primadię, hippurus, coracinus, murena, orphus, conger, turdus, merula, perca, thynnus, raia & omne genus cartilagineum, cochleæ. Aestiuīs uerò mensibus condit se glaucus, asellus, aurata. Tricenīs diebus circa canis ortum purpura, buccinum, pectē, delphinus. Iam in numero animantiū quarū uita est in terra pariter & in humore latēt hyeme lacerta aquatilis, de qua suprâ dixi. Crocodilus quoq; specū eiusdē hyemis uitadæ causa succedit, & in eo quatuor latet menses. Frigus adeo moleste patitur, ut etiam cum nō solet latere, interdū in terra uersetur, in aqua noctu. Viuus in Europam raro nūc affertur: sed mortuū sæpe pharmacopod 3 læ

læ in officinis suis de trabe suspendunt. Plinius eius figuram & naturã diligēter est persecutus. quadrupes malū, inquit, & terra pariter ac flumine infestū. Vñ hoc animal terrestre linguæ usu caret: unū superiore mobili maxilla imprimūt morsum, aliàs terribile pectinatim stipāte se dentium serie. Magnitudine excedit plerunq; duodeuiginti cubita. Parit oua quanta anseres, eaq; extra eū locum semper incubat prædiuinatione quadã, ad quem summo auctu eo anno egressurus est Nilus. Nec aliud animal ex minori origine in maiorem crescit magnitudinem. Et unguibus hic armatus est, & cōtra omnes ictus cute inuicta. Hunc saturum cibo pisciū & semper esculento ore in littore somno datum, parua auis, quæ trochilos ibi uocat, rex auium in Italia, inuitat ad hiantum pabuli sui gratia, os primo eius ad sultim repurgās, mox dentes & intus fauces quoq; ad hanc scabendi dulcedinem quã maxime hiantes. in qua uoluptate somno pressum conspīcatus ichneumon, per easdem fauces, ut telum aliquod, immissus erodit aluum.

In

In eo maior erat pestis, quàm ut uno esset eius hoste natura contēta. Itaq; & delphini immeantes Nilo, quorum dorso, tanquam ad hunc usum, cultellata inest pinna, abigentes eos præda, ac uelut in suo tantum amne regnātes, alioquin impares uiribus ipsi, astu interimūt. in uentre mollis est tenuisq; cutis crocodilo, ideo se ut territi immergūt delphini, subeuntesq; aluum illa secant spina. Quin et gens hominum est huic belluæ aduersa in ipso Nilo, Tentyritæ ab insula in qua habitat appellata. Mensura eorū parua, sed præsentia animi in hoc tantū usu mira. Terribilis hæc contra fugaces bellua est, fugax contra insequentes. sed aduersum ire soli hi audent. quinetiam flumini innatant, dorsoq; equitantium modo impositi, hiantibus resupino capite ad morsum, addita in os claua, dextra ac læua tenentes extrema eius utrinq;, ut frenis in terrā agunt captiuos. Ac uoce etiā sola territos cogūt euomere recētia corpora ad sepulturā. itaq; ei unī insulæ crocodili non adnatant, olfactuq; eius generis hominum, ut Pphyllorū serpentes, fū
d 4 gantur

gantur. hebetes oculos hoc animal dicitur habere in aqua, extra acerrimi uisus. Quidam hoc unum quamdiu uiuat crescere arbitratur, uiuit aut lōgo tempore.

Latent etiam hybernis mēsis in terra ranæ omnes, exceptis tēporarijs istis minimis, quæ pallent in cœno, & reptāt in uis & littoribus. Hæ enim quia nō ex semine, quod effundunt. mas & foemina cum complexu uenereo iunguntur, sed ex puluere æstiuis imbribus madefacto oriri uidetur, diu in uita esse nō possunt. Itaq; cōditur uiridis illa parua, quā Græci & καλαμίττω uocant, quod in arundinetis agere consueuerit: quanquā etiam arbores scandit, atque in herbis uiuit; & βρέξωτα, quod sono sui generis pluuias futuras prænūciat. Nec enim, ut Plinius à nobis dissentiat, est muta & sine uoce. Verno tempore sæpenumero uideēt ex terra eminere media, media adhuc in ea latere. Conduntur uirides ranæ, quæ uersantur in fluuijs atq; piscinis, & hæ quidem uocales & edules sunt. Conduntur subliuidæ & subcinereæ, quæ item in fluuijs, lacubus, paludibus, lacunis uiuunt.

hæ

He partim uocales & edules sunt, partim
 mutæ & nō eduntur: quas hybernis men-
 sibus in terra latere argumēto est, quōd
 uerno tempore non tantum earū foetus
 conspiciātur in lacunis, sed ipsæ ueteres
 etiam ranæ. Quare uerum non est quod
 scribit Plinius: mirumq; semestri uita re-
 soluuntur in limū nullo cernente, & rur-
 sus uernis aquis renascuntur, quæ fuere
 natæ: perinde occulta ratione, cum om-
 nibus annis id eueniat. foetus aut earum
 sunt primo carnes parua, rotūda, nigre,
 dein oculis tantū et cauda insignes: quas
 Nicāder quia caudā mouēt, *μολουείδης*,
 Aratus quia rotunda, *γυεῖνός*, alij Græci
βατραχίδης, quasi dicas ranūculos, nomi-
 nant, quorum postea figurantur pedes,
 priores ex pectore, in posteriores findit
 cauda. Conduntur præterea ranæ palli-
 dæ in hortis agentes, quæ nō comedun-
 tur & mutæ sunt. Conditur deniq; rana
 rubeta, quæ ex rubis, sub uepribus enim
 uersari solet, nomen inuenit. eam poeta
 bufonem, Græci *φρυών* uocāt. Duo eius
 genera, altera terrena, quæ in domibus
 & uepribus agit: altera palustris, quæ sui

generis uocem edit. Vtraq; si bacillo sapius uerberet, inflato corpore uirus primo è clunibus exprimit longius, deinde sudat: cuius sudoris lactei guttæ admodum grauis & putidi sunt odoris: ac cū occiditur ferè opij: occiditur autem difficulter. Rana rubeta mulieres ueneficæ quondam ad ueneficia sunt usæ. Mus quoq; aquatilis hyeme latet in ripis fluminum & riuorum quos incolit. Ei magnitudo ferè muris syluestris, mordet sæpe manus piscatorum, cum ex foraminibus riparū cancos fluuiatiles extrahūt. Vorat pisciculos paruos, quales sunt gobiones fluuiatiles & alburni: uorat fœtus lucij, salaris, barbi, aliorumq;: quocirca ubi magna uis id genus muriū nascit, riuus uastitatē solet inferre. Cancer etiā fluuiatilis succedit ripas, & in eis hyeme latet, æstate plerunq; uersatur. Iam deniq; in serpentium genere, qui maxima ex parte terreni sunt, uipera, quam Græci *ἐχιδνῶν* uocant, hyeme subit saxa. Ea longa est circiter cubitum, & maculis incinereo fuscis plena. Primò intra se oua parit: dein his exclusis uiuas animantes: nec

nec tamē ipsa catulos singulos, ut Nican-
 der & Plinius scribūt, diebus singulis pa-
 rit uiginti numero: nec cæteræ tarditatis
 impatientes perrūpunt latera occisa pa-
 rente: sed ut nobis serpentium speculato-
 res affirmant, uno eodemq; die catulos
 plerunq; undecim, plures interdum pa-
 rit: & quidem eis superstes uiuit. Nec ue-
 rò etiam cum uiperæ cōmiscēt corpo-
 ra sibi circumuolutæ fœmina maris ca-
 put insertum in os, ut idem Plinius scri-
 bit, abrodit uoluptatis dulcedine. nō au-
 tem mas modo, uerū etiam fœmina na-
 tura breuē & quasi mutilam habet cau-
 dam, non ut pleræq; aliæ serpentes lon-
 gam: sed differunt inter se. etenim fœmi-
 næ caput est latum, maris acutum. Cum
 hic mordet ac uirus euomit, apparēt ue-
 stigia duorum dentium acutorum: cum
 illa, plurium. Minori autem uiperæ di-
 psas est affimilis: quæ cum alba sit, eius
 caudam duæ nigræ distinguunt lineæ: à
 se ictū inexplēbili siti enecat, ex quo no-
 men hoc duxit, quin ipsa multū sitit. quo
 circa immoderato potu onustæ umbili-
 cus rumpitur, & grauius onus effundit.
 hanc

hanc alij causonem, alij presterē uocant. sed prester ut corporis forma non multum à dipsade differat, effectu differt. nā ictum extemplo sideratione quadā reddi immobilem ac mente alienum. mox pilis diffluentibus cum pruritu ac uētris solutione absumit. Condit etiam se in terra, sicuti cæteræ serpētes ferē omnes, uel in saxorum rimis cæcula: ex cæcitate apud Germanos quoq; nominata. quā eadem de causa Nicander τυφλώπα, alij τυφλίνογ nominant. etenim caret oculis. Color ei in luteo uiridis, & ualde splendens. nuncq; pede est longior, nunquam digito crassior. ea sicut & uipera, ut Collemella scriptū reliquit, sæpe cum in pascua bos improvide supercubuit, lacessita onere morsum imprimit. Quin amphibiaena hebetes habet oculos. itē parua est & tarda, sed biceps. quare alterutro capite, cum ei libitum fuerit, progredi uel regredi potest. unde ei nomen impositum, densæ cuti color insidet terræ, uarijs notis distinctæ. Huic non dissimilis est figura scytale, sed pinguior. ei crassitudo quæ manubrio ligonis, longitudo

tudo quæ lumbrico. hæc cum uerno tem-
 pore exuias posuerit, foeniculo, ut cæte-
 ræ serpentes non uescitur. ex baculo no-
 men inuenit. Tum hybernis mēsis
in caua terræ uel loca saxosa ingredit̃ na-
trix à natando appellata. qua de causa à
 Græcis ex aqua *ὕδρῳ* nominat̃: & *χρῶ-*
συδρῳ, quòd & in terra & in aqua uer-
 setur. Nec assentior Lucano qui chersy-
 drum à natrice distinguit. Est autem infe-
 sta & inimica ranis, forma non differt ab
 aspide, sed colore, qui ei plerunq; in cine-
 reo candidus. Ex natricum genere uide-
 tur esse Calabricus serpens, etiam si ma-
 culosus sit. Eum his uersibus describit
 Virgilius:

Est etiam ille Calabris in saltibus an-
 guis,

Squammea conuoluens sublato pe-
 ctore terga,

Atq; notis longam maculosus gran-
 dibus aluū,

Qui dum amnes ulli rumpūtur fon-
 tibus, & dum

Vere madent udo terræ, ac pluuiis
 bus austru-

Stagna

Stagna colit, ripisq̄ habitans hic pl^u
scibus atram

Improbus ingluuiem, ranisq̄ loqua
cibus explet.

Postquam exhausta palus, terreq̄ ar
dore dehiscunt,

Exilit in siccum, & flammãtia lumi
na torquens

Sæuit agris, asperq̄ siti & exterritus
æstu.

Ex natricum præterea genere sunt boæ,
in tantam, Plinio autore, amplitudinem
exeuntes, ut diuo Claudio principe occi
sæ in Vaticano solidus in aluo spectatus
sit infans. Alunt primo bubuli lactis su
ctu, unde nomē traxere. sunt enim nihil
aliud quam domesticæ atque uernacule
natrices. Asp̄is autem est longitudine
quatuor pedū, crassitudine hastæ. Color
non eis unus. nã alijs squalidus, alijs uiri
dis & uariis, alijs cinereus, alijs igneus:
maxime Aethiopicis. Oculi hebetes in
temporibus & iuxta supercilia caruncu
læ instar calli eminēt. quocirca quasi so
mniculosa nictare nō cessat. sed animan
tium strepitu facile excitat. Gignit eam
Aegy

Aegyptus, Aethiopia, & cæteræ regio-
nes Africæ. Coniugē, utor Plinij uerbis;
fermè uagantur, nec nisi cum cōparē ui-
ta est. itaq; alterutra interempta, incredi-
bilis alteri ultionis cura. persequit̄ inter-
fectorē, unumq; eum in quantolibet pō-
puli agmine noticia quadā infestat. per-
rumpit om̄es difficultates, permeat spa-
cia, nec nisi amnibus arcetur, aut præce-
leri fuga. Huic ichneumō, qui similis est
mustelæ domesticæ, quam Græci *ixtidæ*
uocant, maxime inimicus est. itaq; non
tantum eius oua perdit, sed ipsum etiam
interficat. etenim mergit se limo sæpius,
siccataq; sole, mox ubi pluribus eodē mo-
do se corijs loricauit, in dimicationē per-
git. in ea caudam attollens ictus irritos
auerfus excipit, donec obliquo capite
speculatus inuadat in fauces. aspides au-
tem Galenus in tria distribuit genera, in
chelidonias, cherseas, ptyadas, à sputo
cognominatas: quas Cleopatra sibi ad-
mouit. Aspīs uerò frigoris impatiēs hye-
me inclusus atq; abditus latet in arenis:
ut in cauis fagis aut quercubus dryinos.
ex qua re nomen inuenit, eam aliij, ut Ni-
cander

cander scribit, hydron, aliĳ chelydrō nominant. est enim natrici, quod ad caput attinet, similis, sed tergum habet cineres coloris. crassitudo & lōgītudo ei est mediocris anguillæ. grauiter olet. ranarum foetus, cauda insignes persequit̃: & eam contra musca magna. At cerastes ex cornibus nomen traxit, quæ modo cochleæ instar gemina, modo quadrigemina gestat in capite: & quidem corporea. quorū motu, scribit Plinius, reliquo corpore occultato sollicitat ad se aues. alioqui in uiperæ figuram est formatus. Color ei squalidus. in frigidis tamen regionibus reperit̃ natrici similis figura & colore: quanquam raro in his reperiri solet. In Africa in arenis & orbitis uersatur: alibi plerunq; in saxorū rimis, in quibus latet hyberno tempore. Aristoteles colubros etiam Thebanos tradit esse cornutos. Hæmorrhoo quoq; in saxorū rimis agit. ea ex profluente sanguine nomen inuenit. nam cum aliquem momorderit prima nocte sanguis erūpit ex auribus, ex naribus, ex ore unā cum spūto, ex uesica cum lotio, ex uulneribus cum sanie

sanie: gingiuarū præterea & caro quæ est
 sub unguibus, stillant sanguine, si quem
 hemorrhoidis foemina momorderit. est au-
 tem longa pedē, non multum crassa. ete-
 nim paulatim in tenuē caudam desinit,
 colore aliàs cinereo, aliàs candente. Ex
 fronte eminent duo cornicula, item cor-
 poreæ. oblique ac tardius serpit, & perin-
 de strepit ac si arundines transeat. Huic
 figura similis est sepedon, sed corniculis
 caret, & contrarie serpit. color ei ruber. à
 putredine, quæ mox sequitur eius mor-
 sum, nominatur. Porphyrus uerò, ut
 Aelianus tradit, palmi est magnitudine,
 capite candidissimo, reliqua purpureus,
 morsu innocuus, quippe qui dētibus ca-
 reat. inuenitur in Indiæ locis uadōsis. ca-
 ptam cauda suspēdunt, uiuētisq; ex ore
 defluentē liquorē legūt in uasculis æreis.
 alterum item ex iam defuncto liquorem
 nigrum similiter in altero uase excipiūt.
 & hic quidem in esculentis seu poculen-
 tis cum grano sesami datus tabe lenta u-
 nius uel etiā duorum annorū spacio pau-
 latim enecat; ille more cicutæ statim ab-
 sumit. Aconitias autē, quem Latini iacu-
 e lum

lum appellant, ex arborum ramis se iaculi
 li instar uibrat in animal quod præterie-
 rit: ex qua re nomen reperit. nec uerò so-
 lum desuper se uibrat in animal, sed hu-
 mi positus, si fuerit lacessitus, iaculi mo-
 do corpus intorquens eminus petit ad-
 uersarium. Cenchris uerò, quã Nican-
 der cēchrinen uocat, ex eo quòd crebris
 maculis milij semini colore similibus, fit
 interstincta nomen inuenit. de qua Lu-
 canus:

Quam semper recto lapsurus limite
 cenchris

Pluribus ille notis uariatam tingitur
 aluum,

Quam paruis tinctus maculis The-
 banus ophites

Concolor exustis atque indiscretus
 arenis.

At basiliscus ex eo nominatur, quòd ita
 ueneno cæteris serpentib. præstet, ut rex
 purpura & insignibus regijs ijs, in quos
 dominatur, antecellit. Caput ei acutū, &
 color flauus. Cyrenaica, inquit Plinius,
 hunc generat prouincia, duodecim non
 amplius digitorū magnitudine, candida
 in

in capite macula, ut quodam diademate insignem. sibilo omnes fugat serpentes. nec flexu multiplici, ut reliquæ, corpus impellit, sed celsus & erectus in medio incedens, necat frutices: non contactos modo, uerum & afflato. exurit herbas, rumpit saxa, talis uis malo est. Creditum quondã ex equo occiso hasta, et per eam subeunte ui, nō equitē modo, sed equum quoq; absumptū. Huic tali monstro sæpe etenim enectū cōcupiuere reges uidere, mustelarū uirus exitio est. adeo naturæ nihil placuit esse sine pari. Inijciunt eas cauernis facile cognitis sola tabe, necant illæ suo odore moriunturq; & naturæ pugnam conficiūt. Basiliscum ex uolucrum, quas Aegyptij uocāt ibes, ouis gigni theologus Cassianus affirmat: uulgus ex ouo, quod gallus peperit, mōstro se asserit nasci. qualis fuisse perhibetur is qui Zuicæ aliq̄t homines necauit suo ueneno. qua de causa dominus cellæ in qua erat, fores clausit muroq; sepelit.

Sequitur draco à uidendo appellatus, q̄ acrius cernat q̄ cæteræ serpētes. quocirca ueteres eū thesauris custodiendis præ-

fecerūt: atq; in ipsius custodia ædes, adyta, oracula posuerunt. Est autem ad aspectū pulcher. etenim totus niger, præter uentrem, qui subuiridis, & carnē submento, barbæ speciem præ se ferentem, quæ felle tincta uidetur esse. Pellis utriusque supercilij pinguis. Ipse præterea utrinque triplici dentium ordine decorus: nec tamen multum mordens. Pugnat in alijs regionibus cum aquila, in Africa & India cum elephante. Nam in his sunt uicenum cubitorū. Duplex eius genus: unum terrenum, quod iam descripsi: alterum uolucris, cui ut uespertilioni membranæ sunt alæ. Id ex uastitate Libyæ uento Africo inuehi in Aegyptum Cicerō scriptum reliquit. Vnum habuit longum sesquipedem, quo Ambrosium Fabianum donauit. cui ferè color crocodili fuit. de hoc scribit Lucanus:

Vos quoq; qui cunctis innoxia numina terris

Serpitis aurato nitidi fulgore dracones

Pestiferos ardens facit Africa, ducitis altum

Aera

Aera cum pennis, armentaꝫ tota se
quuti

Rumpitis ingentes amplexi uerbe-
re tauros,

Nec tutus spacio est elephas. datis
omnia letho.

Nec uobis opus est ad noxia fata ue-
neno.

Vt autem ex dictis serpentibus aliquæ
in calidissimis regionibus nullo anni tē-
pore necesse habent latere, certe in are-
nis & rimis saxorum solent cubare.

Serpit etiam teredo. caret enim non
modo pennis, uerum etiam pedibus. sed
ea cui color æneus sub lignis putribus et
nascitur & latet, ac plerunq; iuxta scolo-
pendram inuenit. Crassitudo ipsi est mi-
nimæ pennæ anserinæ, qua utimur cum
scribimus: longitudo scolopendræ. sed
teres est. Hactenus de animantibus,
quæ in terra latēt aliquo anni tempore:
nunc dicam de subterraneis proprie ue-
reꝫ sic dictis, hoc est de his quæ intra ter-
ram gignuntur, & semper ferè sub terra,
quasi defossæ uiuūt. Hæ autem ipsæ par-
tim in terra sicca, partim in humida, uel

In aquis subterraneis uitam agūt. Primi generis sunt talpa, mus, rana uenenata, spondylis, ascarides, lumbrici, cochleæ cauaticæ : alterius, pisces subterranei. quas animātes singulas persequar: & primo quidem talpam. Ea quadrupes est non multum dissimilis muri, cæcā tamē, quāquam oculorum effigies, scribit Plinius, inest, si quis prætentam detrahat membranā, quæ non est pilis uestita. liquidò audit etiā obruta, extracta ex terra, quam in aruis, magis uerò in pratis & hortis, passim egerit, diu non potest uiuere. crura habet breuia, quare tarde graditur. digiti, qui in priorib. pedibus sunt quini, in posterioribus quaterni, omnes acutis unguiculis, quibus terram fodit, armantur. pilos aut̄ habet nigrore splendido insignes. qui catulis earum sunt albi. Vescitur ranis, etiam uenenatis, lumbricis, radicibus frugum & herbarum. ex earum pellibus pileoli & cubicularia fiunt stragula. Sequitur mus subterraneus, quem alij agrestem uocāt. Seruius à Cicerone nitedulam putat nominari. De hoc Virgilius:

sæpe

sæpe exiguus mus

Sub terris posuitq; domos, atq; horrea fecit,

Aut oculis capti fodere cubilia talpæ,

Inuentusq; cauis bubo, & quæ plurima terræ

Monstra ferunt.

Non autem multo minor est mure araneo. quin caudam ut ille longam habet ac crassam. Corrodit, imò exest, planeq; interdum consumit radices lupuli, pastinacæ, rapæ, & reliquorum leguminum. Vastat messes: uerum ea pestis non semper in terra latet, sed nonnunquam egreditur, etsi rarius. Contrà rana uenenata, quam metallici nostri ex ignis colore qui insidet ei, *πυελίφρωον*, suo tamen uocabulo nominant, in saxis perpetuo quasi cõdita & sepulta latet. Altius intra terram gignitur, & reperit modo in uenis, fibris, saxorum commissuris, cum hæ excavantur: modo in saxis ita solidis, ut nulla foramina, quæ uideri possint, apparent, cum cuneis diuiduntur. Quo sanè modo & Snebergi & Mannisfeldi fuit in-

e 4 uenta

uenta. Ea ex subterraneis cauernis elata in lucem primò turget ac inflatur, mox de uita decedit. talis etiam rana crebrius reperitur in Gallijs Tolosæ in saxo arenario rubro, candidis maculis distincto, ex quo molæ fiunt. quocirca id genus saxa omnia priusquã molas ex eis faciant, perfringunt. quòd ni fecerint ranæ, ubi cum molæ uersantur, concaluerint, inflari solent, & disruptis molis frumenta uereno inficere. Spondylis autem uermis intra terram reperiri solet ita conuolutus ut uerticilli, quod Græci *σπόνδυλον* uocant, speciem præ se ferat; unde nomē inuenit. Ei longitudo & crassitudo minimi digiti: caput rubrum. sed quia hic uermis caret pedibus, & serpit, Plinius scribit: genus id serpentis est. edit radices cucumeris asinini, chamæleontis nigri, centaurij, peucedani, aristolochiæ, uitis syluestris: cum aliud animal eas non attingat. Sed uermis quadrupes, qui in Maio natus in agris currit, item crassus & longus minimum digitum, ut pulices terreni, in leguminibus orti, supra terram uiuit. Ei corpus molle, nigror splendidus, gracilis

gracilis isthmus. posterior corporis pars pectori adheret. cum in manus sumitur, eas pingui liquore inficit. pellit urinam, sed unã sanguinem. Ascarides etiam, qui sunt uermes parui, nõ unius & eiusdem coloris. nam alij candidi, alij lutei, alij nigri, sæpius aratro excitantur. Reperiuntur autem plures in unum aliquem locum congregati. hi uastant sata. etenim ualidas segetes radicibus subsectis enecant. At lumbricos, qui item intra terram gignuntur, & oculis carent, pluuiæ eliciunt. Concinne igitur Euclio Plautinus, sollicitus de aula auro referta, inquit ad Staphylum:

Foras, foras lumbrice, qui sub terra erepsisti modò,

Qui modò nusquã cõparebas, nunc quom compares peris.

Quin cochleæ in Balearibus insulis, ut Plinius scribit, cauaticæ appellatæ, non prorepunt è cauis terræ, neque herba uiuunt, sed uuæ modo inter se cohærent.

Abeo nunc ad alterum animantium subterranearum genus, quod in humidis terræ locis agit: etsi lumbrici etiã &

e 5 aliæ

aliæ quædam id genus animâtes in terra tantū gignuntur humida. Pisces aut̄ fossiles duorum generū inueniūtur, sed intra terram nonnihil teretes ut anguillæ, sed pelle carēt tenaci: squamis etiam, ut & gobij. duramq̄ nec admodum iucundam gustui habent carnē. maiores crassī sunt ferè duos digitos: minores, digitū. illi lōgi circiter palmos quatuor: hi tres. Sonum edunt acutum. Eos pharmacopolæ in uitrum inclusos de trabe suspendunt, ut spectaculum hominibus præbeant: longoq̄ tempore alunt pane & alijs quibusdam. Ex fluminibus autem quæ currunt in locis paludinosis egressi per riparum uenas longius penetrant in terram: & interdum in proximi oppidi cellas usq̄ subterraneas, in quibus uinum uel zythum solet condi. Attamen Theophrastus scribit eos reperiri iuxta fluuios & in aquosis locis. Cum enim terram inundauerit aqua, ex alueis fluminum egredi in eam: cum decreuerit, relinquit in exiccata. Itaq̄ persecuētes humorem terram subire: dein humore exiccato in halitu permanere: non aliter ac piscēs in-
ter

ter cæteros salitos uiuunt. In latebris autem propter sensuum stuporem eos nihil sentire, sed effossos se mouere. Non dissimile ait accidere in Ponto his piscibus quos glacies complectitur. Etenim non prius sentiunt & mouentur, quam in patinam iniecti coquantur. Verum nullos pisces, qui in fluuijs uersari semper soliti fuerunt, post inundationes in locis siccis relictos subire terram uideamus, sed omnes de uita decedere. Itaque cum fossiles pisces etiam in locis, quos non inundauit aqua, soleant inueniri, certum est illos eò per uenas & fibras penetrare. De qua re ultra Albim Orteranti, quod oppidum est ad Polsenicium fluuium, diligenter aduertit. Nec in Germania modo fossiles pisces reperiri solent, sed etiam post Pyrenæos montes, ut Polybius in quarto & trigesimo historiarum libro tradit, usque ad Narbonem amnem planicies est: per quam fluuij feruntur Iliberis & Rhoscinus fluentes propter urbes eiusdem nominis, quæ habitantur à Celtis. In hac igitur planicie sunt pisces fossiles dicti. In ea enim est terra tenuis &

& multum nascitur gramen. sub quod altitudine duorum uel trium cubitorum per arenam aqua fluminum dilatata fluit. Et si quando inundauerint cum aqua pisces terram subeuntes alimenti causa, nam mirifice appetunt graminis radices, planiciem efficiunt refertam piscibus subterraneis, quos incolæ effodiunt. Inueniuntur etiam fossiles pisces circa Heracleam, & in multis Ponti locis, ut Theophrastus memoriam prodidit. Quin, si Senecæ credimus, sub terra sunt stagna obsessa tenebris & locis amplis. Animalia quoque illis innascuntur, sed tarda & informia, ut in aere cæco pinguique concepta, & in aquis torpentibus facta. Et, ut idem scribit, in Caria circa Idimum urbem cum exilisset unda, periere quicumque illos ederant pisces, quos ignoto ante eum diem cælo nouus annis ostendit.

Postremo in subterranearum animantium, seu, quod placet theologis, substantiarum numero haberi possunt demones, qui in quibusdam uersantur fodiis. Eorum autem duplex est genus. Sunt enim truculenti & terribiles aspectu

ctū, qui plerunque metallicis infesti atq; inimici sunt. Talis fuit Annebergius ille, qui operarios duodecim amplius flatu interfecit in specu, qui corona rosacea appellatur. Flatum uerò emittebat ex rictu. Equi enim specie habentis procerum collum & truces oculos dicitur uisus. Eiusmodi etiam fuit Snebergius, nigro cucullo uestitus, qui in fodina Georgiana operarium è solo sublatum in superiori loco maximæ illius concauitatis quondam feracis argenti collocauit, non sine corporis attritu. Certe Psellus, cum sex genera dæmonum definiat numero, hoc cæteris peius esse dicit: quòd ipsi amictui sit crassior materia. Quidam philosophi hos & similes dæmones, qui nocentes sunt, & natura improbi, nominant brutos & rationis expertes.

Sunt deinde mites, quos Germanorum aliij, ut etiam Græci, uocant Cobalos, quòd hominum sunt imitatores. Nam quasi læticia gestientes rident: & multa uidentur facere, quum prorsus nihil faciant. Alij nominant uirunculos montanos, significantes staturam, qua plerunq;

plerunque sunt: nempe Nani tres do-
drantes longi. Videntur autem esse se-
neciones & uestiti more metallicorum,
id est, uittato indusio, & corio circum
lumbos dependente induti. Hi dam-
num dare non solent metallicis, sed ua-
gantur in puteis & cuniculis: & quum
nihil agant, in omni laborum genere ui-
dentur se exercere. quasi modo fodiant
uenas, modo in uasa infundant id quod
effossum est: modo uersent machinam
tractoriam. Quanquam uerò interdum
glareis laceffunt operarios, rarissime ta-
men eos lædunt. Nec lædunt unquam,
nisi prius ipsi cachinno fuerint aut ma-
ledicto laceffiti. Itaque non admodum
dissimiles sunt dæmonibus, tum his qui
raro hominibus apparent, quū quotidie
partē laboris domi perficiant, & curent
iumenta. quibus quod nostri causa be-
nigne faciant, generiç hominum sint,
aut saltem esse uidentur, amici, nomen
imposuerunt Germani. Gutelos enim
appellant: tū Trullis uocatis. quos sexu
tam mulieris ç uiri e mentito cum apud
alias nationes, tum maxime apud Sui-
onas

nas in famulatu fuisse ferunt. Sed demones montani potissimum laborāt in his specubus, è quibus metalla effodiuntur iam, uel ea effodi posse spes est. Quocirca metallici non deterrētur à laboribus, sed omen inde capientes alacriori animo sunt, & uehementius laborant.

ANIMANTIVM DE QVIBVS
scribimus nomina, quæ ipsiſ po
ſuerunt Germani.

GRADIENTIVM

Alce elch/ elend

Aper Wildſchwein

Aſellus ſchefflein. in fenestris uer
ſatur.

Βατραχίdis Kaulkroten

Blattæ Wibel/ brotworme/ ſpring
wibel

Βείξας laubfroſch

Καλαμίτη item laubfroſch

Καμπίουρ eichorn

Caprea reh

Ceruus hirs

Chamæleō Germanis eſt ignotus

Crocodilus crocodil

Cuniculus cunlein

Dama ein gemps des hozner vorſich
gebogen ſein

Ελαός eichorn

Erſ

NOMINA

Erinaceus igel. eius duo genera,
huntsigel vnd sewigel

Fiber piber

Formica eims

Γαλιη Wisel

Glis eichorn

Glis Fennicus seh/dar von sechberg
vnd schonberg

Γυρίνοι Faulkrotten

Histrix stachel schwein/porcopick

Ibex steinbock

Ικτίς iltes

Lacerta grunadex

Lacerta Chalcidica Kupferadex

Lacerta aquatilis Wasseradex

Lupus Wolff

Lupus ceruarius lups

Lutra otter

Martes steinmarter/vnd paummarter

Meles days

f

Melium

ANIMANTIVM

Melium ein halband dar vnd daz
 gefuttert / so man den hunden
 anlegt

Μολυρίδης Faulkroten

Musalpinus murmelthier

Mus araneus ratte

Mus lassicius lassitz

Mus Noricus pile

Mus Pannonicus

Mus Ponticus hermlein

Mus aquaticus Wasserm Maus

Mus subterraneus schörmaus

Mus sylvestris haselmaus

Mustela domestica Wisel

Mustela sylvestris iltes

Μυγάλη ratte

Μύς σκίουρ Ⓞ eichorn

Noerza noerz

Platyceros damhirs

Pulices terreni erdfloh

Πυρίφρω Ⓞ scürkrote

Rana

NOMINA

- Rana rubeta Krote
 Rana temporaria reinfroschlein
 Rana uenenata fossilis feürKrote
 Rana uiridis parua laubfrosch
 Ranæ uirides, subliuidæ, subcinea-
 reæ frosche
 Rupicapra ein gems des hornes
 hinder sich gebogen sein
 Salamandra molch
 Scarabeus, de quo hic loquimur,
 sewKefer
 Σχιουρ⊙ eichorn
 Sorex spitzmaus/feltmaus
 Stellio Tarantula
 Talpa molwurff
 Tarandus reen
 Testudo schiltKrote
 Tragelaphus brandhirse
 Vermis in Maio natus meiworm
 Viuerra furette vnd hamster
 Vormela Wormlein
 f 2 Virus

ANIMANTIVM

Vrsus beer

Vulpes fuchs

Zobela zobel

VOLANTIVM

Alauda lerch

Anas immanfueta Wilde ente

Anser immanfuetus Wilde gans

Apis pien

Apodes spirschwalben

Aquila adler

Ardeola reiher

Attagen haselhün

Bubo gros huhu

Ciconia storch

Cornix krahe

Coruus aquaticus Wasserrabe

Coruus, cuius caput rubra macu-
la est insigne holkrahe

Coruus nocturnus nachtrabe

Crabro horlitze

Cuculus

NOMINA

- Cuculus** Kuckuck
Κύκλιος spirschwalben
Fulica Wasserhuhn
Galgulus hemmerling
Gryllus domesticus hausheim
Gryllus agrestis feldheim
Halcyon fluuiatilis eisvogel
Hirūdines domesticæ hausschwal
 ben agrestes maurschwal
 ben ripariæ spirschwalben
Ibis auis Ægyptia Germanis igno
 ta
Ικτιόρυγχος hemmerling
Locusta heuschrecke
Mergus teucher
Merula amissel vnd schamissel
Miluus Wei ader hunerarb
Noctua schlaerule/stocheule/steineule
Νυκτιγόραξ nachtrabe
Olor schwan
Onocrotalus schnegans
 f 3 Palum

ANIMANTIVM

Palumbes holztaube vnd ringel-
taube

Perdix rāphun

Pica agelester

Picus specht

Πυρρουνόραξ holkrahe

Querquedula Krichentlein

Sturnus stār

Tetraones pircbhuner vnd auerhān

Turdus Krametvogel/ zimer/ Wein-
drusschel/ zipdrusschel

Vespa Wespe

Vespertilio fledermaus

Vlula huhu

Vpupa Wiedhopse

Vultur hasengeit

NATANTIVM

Alburnus Weisfisch

Asellus, in Italia Asino

Aurata, Venetijs Auraia

Barbus

NOMINA

Barbus parme

Buccinum, in Liguria corneto

Cancer fluuiatilis Krebs

Conger, in Italia congro

Coracinus, Neapoli coracino

Delphinus mehrschwein / dar von
Kompt salspeck

Esox lays

Glaucus

Gobio fluuiatilis Schmerle

Hippurus

Lucius hecht

Merula, Mafsiliae roquando

Murena, in Italia murena

Orphus, in Sicilia cernha

Pisces fossiles peister vnd merput-
ten / qui sunt crassiores

Pecten, Venetijs cappe

Perca berse

Primadia

Purpura, in Græcia porphyro

f 4

Raia

ANIMANTIVM

Raia roch
 Salar fhure
 Salmo salm
 Sturio stöz
 Thynnus thunno
 Turdus, Mafsiliæ roquando

SERPENTIVM

Acontias, ignotus Germanis
 Amphibæna, ignota
 Aspis, ignota
 Boa vnke
 Basiliscus, ignotus
 Cæcula blindschliche
 Calabricus serpens, ignotus
 Χείρονδρος natter
 Cenchris, ignota
 Cerastes hornichre schlange
 Dipfas, ignota
 Draco drach
 Dryinos eichschlange

Hæmor

NOMINA

Hæmorrhous, ignotus

Natrix natter

Porphyrus, ignotus

Scytale, ignota

Sepedon, ignota

Τυφλίη Ⓞ blindschleiche

Τυφλώ ♀ blindschleiche

Vipera, Italis marasso

Υδ Ⓞ natter

VERMIVM

Ascarides erdworme

Lumbricus reinworm

Spondylis engerle

Teredo Kupferworm

DAEMONVM

Demon subterraneus truculentus

bergteufel mitis bergmen-

nel/Kobel/guttel

f 5

INDEX IN LI=

BRVM PRAECEDENTEM

A

A Contias	65.66
A Aelianus	4.65
Aenariae coloni terrae motu & calidarum aquarum effusionibus sedibus exacti	10
<i>Αναβόχοισος</i> , qui & histrix	43
Alaudae 16 hyeme latent in cavernis montium	53
Albertus Magnus	11
Alce	24
Ambrosius Fabianus	68
Amphisbæna	60
Anates immansuetæ	14
Animal incognitum repertum in Nori- co	11
Animantes subterraneæ quæ proprie & sint & dicantur 9.69 quæ in terra sic ca 70 quæ in humida agant	73.74
Animantium subterranearum tria gene- ra	16
Animantes omnes natura mutationem sentire	9
Ani	

I N D E X

Animantes quæ in regionē ē qua egressæ sunt non reuertuntur 9.10.11 quæ reuertuntur	12.13
Animantes frigoris aut caloris uitandi causa locum mutantes	12.13
Animantes quæ noctu uel interdium in cauernis terræ delitescunt 16.17.18. & deinceps	
Animantes quæ in terra latēt aliquo anni tempore 30.31.32. & deinceps usq; ad pag.70	
Anseres immansueti	14
Aper	24
Apes	15
Αποδες, quæ & κυψιλοι	52
Aquatilia quæ aliqua anni parte se in cœno uel arena condunt	53
Aquila Northusæ mortua	11.12
Aquila à Ianio Dincelspyhelensi occisa	12
Aranei nigri	51
Aratus	57
Ardeola	14.26.33.47
Aristoteles	4.8.49.64
Aristophanes	28
Arces	

INDEX

Arces subterraneæ	18
Ascalabus, & ἀσκαλαβότης, qui & stel- lio	49
Ascarides	70.73
Aselli rimis parietum occultantur	15
Asellus piscis æstiuus mensibus se con- dit	53
Asio noctuæ species	28
Aspis, & eius genera	62.63
Attagenes	14
Aves hyeme in cauis arboribus laten- tes	15.16
Aves luteæ	8
Aves quædam cur uerno tempore con- spiciantur implumes	16
Aves nocturnæ	27
Aurata æstiuus mensibus se condit	53
B	
B asiliscus	66.67
Βαβαχίδες	57
Blattæ parietum rimis occultantur	15
Boæ ex natricum genere	62
Βρέφας, rana	56
Bubo	27.53
Buccina	53
	Bufo

INDEX

Bufo	57
C	
Cancer fluviatilis	58
Calabricus serpens	61
Caprea	24
Cassianus theologus	67
Κάσσιος	24
Castorea	24
Caucasus mons	17
Causon quæ & dipsas	60
Cæcula hyeme se condit in terra	60
Cellæ subterraneæ	12
Cenchrus serpens	66
Centipeda quæ & scolopendra	51
Cephi Aethiopici	11
Cerastes	64
Cervus	24
Ciconiæ	14
Chamæleon 46.47 aura alitur	49
Χαμαιτυπεία	19
Chelydros	64
Chersydros	61
Cicero	68.70
Circe	18
Cleopatra aspidas ptyadas sibi admouit	

INDEX

Columella	60
Cœnobium subterraneū in Sedunis	18
Corpus subterraneum & eius diuifio	7
Coruus aquaticus	14
Coruus qui $\pi\upsilon\beta\beta\omicron\upsilon\omega\rho\alpha\text{f}$	16
Coruus piscis hybernis mensibus se con dit	53
Conger	53
Cochleæ	53
Cochleæ cauaticæ	70.73
Colubri Thebani cornuti	64
Crabrones syluestres	15
Crocodilus 53.54 ad insulam Tenty- ritarum non adnata	55
Cuculus	16
Cuniculus	20
Cymbri	10

Vide etiam in Kappa.

D

D Ama	24
Dantisci bona pars uulgi sub terra habitat	20
Dæmones subterranei, & eorū duplex genus	76.77.78
Delphinus	53
	Delphi

INDEX

Delphinus hostis crocodili	55
Dioscorides	3
Dipsas	59
Domus in Armenia maiori quales	17
Draco 67 cum aquila & elephante pugnat	68
Dryinos	63

E

E λευθός Aristoteli glis dictus	33
Erinaceus hyeme in cauis arboribus se condit	15.22.30
Esox	14
Εχιδνός	58

F

F iber, & eius descriptio	22.23.24
Fibri pelles & testes	24
Formicæ	15
Fossæ Prenestinae	19
Fulica	14
Fulvius Hirpinus uiuaria gliribus instituit	35

G

G algulus	13
Γαλιώτης, qui & stellio	49
Galenus	63
	Γάλα

INDEX

ράλα, quæ uifela	37
Ganeum	19
Glaucus piscis hybernis mēſibus ſe con dit	53
Glis	15.32.33.34
Glis Fennicus	33.34
Gliraria	34
Gothi ex Scandia in Sarmatiam & Da ciam	10
Grues ab ultimis quaſi terris in ultimas diſcedunt	14
Grylli domeſtici, agreſtes	51
γύεινοι	57

H

H Alcyones marinae, fluuiatiles	26
Hameſter qui à quibusdam crice- tus	41
Hameſtri appellatio in hominem uora- cem apud Germanos	42
Hæmorrhœos	64.65
Hippurus piscis	53
Hirundines hyeme in loca tepidiora ſe- cedunt	53
Hirundines ripariæ, quæ & ἀποδὸν & κύνεινοι	52
	Hiſtrix

INDEX

Histrix hybernis mensibus in specus se-	43
cedit	43
Histricis descriptio	43
Hoensteinum	19
Homerus	18
Homines cauernas succedentes, qui ex	
eo Troglodytæ	17, 29
Homines syluestres Scricfinniæ	17
Hydros	61, 64

I

I Aculus serpens	65, 66
I bex	24
Ibis Aegyptia 67 in Alpibus uisa	11
Ichneumon crocodilo inimicus 54 aspi-	
di	63
ικτφ⊕	13
ικπς mustelæ genus	38, 63
ικπδ⊕ pellis, prouerbiũ apud Germa-	
nos in uilissimũ & maxime foetidum	
scortum	38, 39

K

K Αλαμίτη rana	56
K καμψίρ⊕, Latinis glis	33
κικαβαῦ, sonus quem ululæ edunt	28
κόβαλοι, daemones hominum imitato-	
res	tes

INDEX

res 77
 κύψελοι, quæ & ἀποδῆς 52

L

Lacerta Chalcidica quæ & seps 46
 Lacerta hybernis mensibus in terra
 latet 45
 Lacerta à stellione quomodo differat

49

Lacerta aquatilis 46.53

Lacerta uiridis 28

Lagopus 26

Lepus 24

Locustæ in Pannonias, Daciam & Lygi
 os proximis annis inuolarunt 11

Lübeci bona pars uulgi sub terra habi-
 tat 20

Lucanus 66.68 reprehensus 61

Lumbrici 70.73

Lupus 24

Lupus ceruarius 24

Lurida, auis 13

Lutra, & eius descriptio 20.22.23

M

MArtialis 34.39

Meles 20.21.24.25 caninus
 suil

INDEX

suillus	25
Melia	26
Mergus	14
Merulae	16.53
Merula piscis	53
μόλυη Græco nomine Germanis, quæ salamandra	50
μολούειδω ranæ	57
Mus Alpinus	30.31.32.33
Mus araneus, qui & μυγάλη	36.37.71
Mus aquatilis	58
Mus sylvestris	36
Mus Lassicus	35
Mus Noricus, qui citellus	35
Mus Ponticus	15.35
Mus Pannonicus	36
μῦς σκιερῶ	33
Mus subterraneus, qui & agrestis	70.71
Multipeda & milipeda, quæ & scolopendra	51
Murena hybernis mensibus se cōdit	53
Mustela quæ proprie γάλη 37 quæ ἰκτίς 38 quæ martes 39 quæ Germanis zobela	40
Mustelarum uirus basilisco exitio	67
g 2	Natrix

INDEX

N

N atrix hyeme in caua terræ ingre- ditur 61 eius genera 61.62	61.62
Nicāder 49.57.60.64.66 reprehēsus 59	59
Nitedula	70
Noerza	40
Noctua	27.28.53
Noctuarum genera	28
Nycticorax	27.28

O

O lores	14
Onocrotalus	14
Opianus	4
Orphus piscis hybernis mēsis se con- dit	53
Ouidius	30
Oua serpentium in ignem cōiecta flam- mam restinguere	50

P

P alumbes	16.53
Pecten	53
Perca	53
Perdix	14
Perfarum reges hyberno tēpore Baby- lone, uerno Susis, æstiuo in Ecbatanis dege	dege

INDEX

degebant	13
Ϝυελφρωθ	71
θρωθ, rana rubeta	57
Picus	16
Pisces uitandi caloris & frigoris gratia mutant locum	14.15
Pisces fossiles	75.76
Platyceros	24
Plinius 4.11.25.35.52.62.63.64.66.70 72.73 reprehensus	56.57.59
Polybius	48.75
Porphyrius	4
Porphyrus serpens	65
Prester à dipsade differt	60
Prenestinae fossae	19
Primadiae	53
Psellus	77
Psyllorum olfactu serpentes fugant	55
Pufhardum	18
Purpura	53
Ϝυελγροι, bestiola	8
Q Verquedula ^Q	14

g 3 Raia

INDEX

R

R	Aia	53
	Ranarum diuersa genera	56.57
	Rana rubeta	57.58
	Rana quæ καλαμίτης	56
	Ranae temporariae	56
	Rana uenenata	70.71.72
	Renum doloris medicamentum	25
	Reinesteinum	18
	Rupicapra	24

S

S	Al inimicum lacertæ aquatili	46
	Salamandra, quæ Germanis Græco nomine μόλυσ	50.51
	Salmo	14
	Scandia	10.17
	Scarabei rutili	51
	Scolopendra	43.51
	Scricfinniæ syluestres homines	17
	Scytale	60
	Σκίρϙ	33
	Seneca	76
	Sepedon	69
	Seps seu lacerta Chalcidica	46
	Serpentes hyeme latentes	58.59
	Serpens	

INDEX

Serpens Calabricus	61.62
Seruius	70
Sorex	36
Spondylis uermis	70.72
Stellio	49
Sturio	14
Sturni	16.53
Subterraneum corpus, & eius diuisio	7
Sibyllæ Cumææ antrum	17

T

T Alpa	70
Tarandus	24
Tenedi infulæ piscatores rupium specu bus pro domibus utuntur	17
Tentyritæ	55
Teredo	69
Terrarum quasdam oras onera, qui- bus premuntur in alias sæpe depone- re	10
Tetraones	14
Teutones	10
Thebani colubri	64
Theophrastus 3.6.74.76 reprehēn- sus de piscibus subterraneis	75
Testudo terrestris	51

g 4

Thynnus

INDEX

Thynnus	14.53
Tragelaphus	24
Troglodytæ	17.29
Trochilos crocodilo dentes & fauces re- purgat	54
Trulli dæmones	78
Turdi	16.53
Turdus piscis	53
Turtures hyeme in cauernis montium latent	16.53
τυφλῖν⊕, τυφλῶψ	69
V	
VArro	25.28.34
Vermis quadrupes in Maio na- tus	54
Vespertilio	27.28.29.53
Vespæ	15
Vipera quæ ἐχιδνα	58.59
Virgilius	61.70.71
Visela quæ γάλα	37
Viuetra	25.41
Vlula	27.53
Volucres quæ hyeme se condunt in ter- ra	52
Vormela	42
	Vpuræ

INDEX

V pupæ	16.53
V rſus	44.45
V ulpes	20.21.22
V ultur	14
X	
X Enophon	17
Z	
Z Obelamustelæ species	40

DE ANIMANTIBVS SVBTERRA-
NEIS INDICIS FINIS

CASTIGATIONES LIBRORVM
De ortu & causis subterraneorum

Pag. 10. uers. 4. quibus, non quas 11. 17.
 efficiūt 34. foderint 40. trāsiret 13. 25
 circumstetit, non circumserpit 14. 40.
 qui aquis calidis scaturiūt 18. 27. Elbo
 ga 30. 22. disserpunt, non discerpunt
 48. 34. lapides enim plerosq̃ omnes ui-
 demus bene compactos & coagmenta-
 tos solidosq̃ 54. 36. oritur 61. 23. ami-
 antum 65. 31. amianto 39. amiantus
 66. 4. amīatus 8. amiantū 70. 29. Mau-
 ritanus 74. 33. nituntur.

**Castigationes quatuor librorum De na-
 tura eorum quæ effluunt ex terra.**

86. 32. Strato Lampfacenus 87. 16. uo-
 litent 89. 8. persequunt̃ 36. octingēta
 99. 9. sub Dextero monte 14. Vicelebio-
 rum 101. 5. acidulæ 102. 19. in Sicilia
 Palicorum fons 113. 16. chiragræ 30. ni-
 mis frigidæ 114. 24. colicis 117. 9. la-
 custris 119. 9. Iusgū, nō Cescū 120. 27
 Cassinitū 122. 32. Salone, nō Sulmone
 127. 31. quæ ad meridiem 128. 22. Don-
 dorf

dorfi 35. fontem Palicorum in Sicilia
 135.18. Appia, nō Appiana 19. Cimina,
 non Cumina 136.35. tēperet 141.37.
 nimis autem frigida 144.32. & aquæ
 instar, non & tanq̄ aquæ instar 149.23.
 plethrum, nō iugerū 150.26. per quen-
 dam quasi cuniculum cæcū: aut in altum
 per quendam quasi puteū cecum. uterq̄
 autem, &c. 154.31. Fesulanos 155.35.
 quoad caruerit 162.35. Bithyniæ 163.
 25. Hirsepergenses 30. Vetulonios.

Castigationes decem librorum De
 natura fossilium

174.32. nauseam 183.27. possunt. 190.
 33. aquis mollitæ, uel manu subactæ
 200.26. etenim dicit eam, non etiam
 203.37. in modico 212.29. in terra reper-
 tum aut cæditur 30. id, nō is 216.5. quo
 uitrum uitro iungitur 217.33. refertum
 non repertū 223.37. Suditorū 234.6.
 circumdat 254.37. illinēdi 256.34.36.
 illinendi 257.22. Desteri 264.8. nitro,
 non intro 267.22. Motescha 268.24.
 callimus 287.12. unde eadem, nō unde
 & eadem 289.2. genus, non pellucens
 24. sma

24. Smaragdi 292.27. separatur 301.34
perraro autem talis est 305.19. & pumi-
cosa, non est pumicosa 341.30. & colo-
ris. & omittendum 345.35. quem Gre-
canicam uocant 17. æris uero decē, non
uiginti 361.18. quē habent 374.36. illa
complectitur uel argentū, uel argētum
uiuum: hæc, &c.

Castigationes librorum De uete- ribus & nouis metallis

387.15. exponenda 388.20. & ut ait En-
nius 402.28. amnis 403.37. nō unum
abundat 405.12. autem 406.1. tractus
Vispani 409.21. μεταχάλου 34. Torin-
giam

Castigationes Bermanni

426.2. Pleistadum 430.7. interea nihil,
desideramus 432.18. ducentorū ferme
passuum, non orgyarum 21. quingentos
passus alti, non orgyas 439.28. adiudi-
candum 444.19. ne quid inflammatis.

FINIS

BASILEAE APVD FROBENIVM
ET EPICOPIVM MENSE AV-
GVSTO M. D. XLIX.

